

• Let za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega, kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežel, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je (585) številka tedaj vam s prihodnje številke našega lista potoče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

STEV. (NO.): 584. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., dne 20. novembra (Nov. 20) 1918. LETO (VOL.) XIII.

Jugoslovani in Italija.

ZA TRAJEN MIR.

Na vseh frontah vlada premirje in v priče pogojev, pod katerimi je bilo sklenjeno, se lahko pravi, da je vojna končana. Tista vojna, ki se je pričela leta 1914 z ultimatomom nekdanje Avstro-Ogrske, poslanem Srbiji. Blizu se ča, ko se bo sklepal mir in sedaj je vprašanje vseh vprašanj, za koliko časa bo narejen. Možnost je pred nami, kakršne svet še ni imel; kar se je tekom strašne tragedije zadnjih štirih let nešteto krat poto, lahko postane resnica; zgodovina lahko za beleži to vojno kot zadnji krvavi konflikt človeštva. Lahko se to zgodi. Ali šele tedaj, kadar bodo znani vsi pogoji miru do zadnjega, se bo lahko izreklo utemeljeno mnenje o njega trajnosti. Če se napravi v pogojih napake, tedaj se lahko zgodi, da je bila ta vojna, kakor je bila velika in strašna, le predigra prihajajočemu velikanskemu, groznejšemu spopadu. Kajti mir se ne more utrditi s papirnati pogodbi, sklepi ali ukazi, ampak mora imeti svojo podlago v razmerah.

Najpopolnejše bi bil mir zavarovan, ako bi se ustvarile razmere, ki bi zadovoljile vsa otoga. To je seveda nemogoče. Toda idealu, ki je sam na sebi nedosegljiv, se je treba približati, kolikor bolj je mogoče, in v čim popolnejši meri se to doseže, tem bolj je gotovo, da bo svet resnično užival mir, po katerem je hrepenel vsa ta leta.

Naloga, da se pride do tega cilja, gotovo ni lahka. Ves svet je še poln nasprotujočih si interesov, in vprašanje, ki ga je treba reševati, se glasi: Kako bi se dali izravnati interesi in od strani nevarna nasprotja?

Izmed vseh mnogoštevilnih detaljnih problemov, ki so v zvezi s tem splošnim vprašanjem, postavimo predse enega, ki je važen za nas z narodnega stališča, ki pa ni nič manj važen za človeštvo, hrepenenje po trajnem miru. To je problem sporov med Italijo in Jugoslovani.

Konflikti, za katerega gre, ni nov. V nekdanji Avstriji, ki je živela od notranjih narodnih bojov, so bili Italijani in Jugoslovani vedno v konfliktu. Tako je bilo v Avstriji povsod ob narodnih mejah in kjer so razne narodnosti mešane živele. Vlade so se pospeševale te spore, ker so odvracale narode od realne politike in od bojov za kulturni in socialni razvoj, ki so dajali moderni dobi po drugih deželah njen značaj in ki bi bili lahko postali nevarni habshurški avtokraciji.

AVSTRIJSKA ZAPUŠČINA.

Dedščina stare Avstrije je pravzaprav projektstvo njenih narodov. Stara kurtizana je mrtva, njeni grehi se pa maščujejo nad tistimi, ki so ostali živi. Ako bi bila Avstrija kdaj resno poskusila rešiti svoje narodno vprašanje, bi bile danes vsaj razmere jasne, in če bi se se pojavljali spori, bi jih bilo mogoče reševati s pomočjo spoznatih faktov. V okvirju Avstrije se je moglo narodno vprašanje rešiti le na podlagi avtonomije; resna volja za tako rešitev bi bila morala dognati, kaj pripada kateremu narodu, da bi se bile mogle meje posameznih avtonomij določiti na podlagi pravičnosti in vrnjenega sporazuma. Rezultat bi bil, da bi bile danes narodna posesti precizirane tudi na jugu in bi se določno vedelo, kaj je italijansko, kaj pa jugoslovansko. Vsaka stran bi dobila, kar ji gre in ves spor bi bil rešen.

Avstrija ni storila ničesar v ta namen, pa pa je zmedla razmere in popačila pravo sliko tako, da se človeku, ki ni živel v tistih krajih, ni čuditi, če presoja položaj s popolnoma napačnega stališča. Za tako konfuzijo se imajo Avstriji zahvaliti tudi drugi narodi: Jugoslovani pa postaja prav v sedanjih dobi najbolj nevarna.

Posebni način vladne modrosti na habshurškem Dunaju je zahteval, da se zdaj temu, zdaj

onemu narodu kaže prijazen obraz, četudi se je za krinko skrivalo vse kaj drugega. Tako se je nekaj časa med Jugoslovani skušala vzgajati avstrijsčina in v ta namen se je odigravala fomedija avstrijske prijaznosti, diabolčno hinavska in rokovenjaško podla. V Pulji na primer kjer je imela ces. in kr. mornarica ogrožen gospodarski vpliv, so nenadoma gospodje od mornarice začeli zahajati v hrvaški Narodni Dom, iskati hrvaško družbo, se navidezno zanimati za hrvaške ideje, pa s tem pripravljati teren, da so, ko so prišle občinske volitve, ponudili Hrvatoma kompromis, po katerem naj bi glasovali za skupne kandidate in porazili Italijane. Nikdar niso imeli Hrvatje in Slovenci ne drobtine resnične koristi od te prijaznosti, katere smoter je bil, da bi se zbudila ljubosumnost Italijanov, pri čemer pa bi se sčasoma oslabil ob narodni stranki in bi dobila avstrijska mornarica vso pomoč v svojo pest.

POLITIKA POD KRINKO.

Zgodovina avstrijske macehiavellistične politike je zanimiva, in kdor bi jo študiral v detaljih, bi se čudil, kako se je srednji vek v sred Evrope rešil v dvajseto stoletje. Medtem ko je z eno roko prijateljsko stiskala desno Jugoslovano, toda le stiskala, da bi iz nje kaj iztisnila, je z drugo pod mizo podajala karte Italijanoma. Tudi v tem ni bilo odkritosti, kajti cilji vseh teh intrig so bili germanizatorni; nemški kapital si je ob njih ustvaril močne postojanke v Trstu, Pulji, Gorici in drugod po Primorju; Opatija je brez nemškega prebivalstva dobivala nemško zunanje lice, ves okraj okoli admiralitete v Pulji je dobil samonemško alične napise, v Trstu so začeli Nemci pri volitvah za nastavljanje svoje nacionalistične kandidate.

Taki cilji se pač ne dosežejo čez noč. Za sistematično naseljevanje nemških uradnikov, tehnikov, trgovcev i. t. d., za ustvarjanje umetnih nemških kolonij sploh je treba časa. Dolež ni bilo uresničeno nameravano popolno prevzemanje Primorja, je avstrijska vlada skrbela, da se čimbolj zadrži razvoj tistega elementa, ki je bil za bodočnost nevarnejši. To so bili Jugoslovani.

KRIVE SUGESTIJE.

Tuj potnik, ki obišče primorske dežele, pride navadno le v večja mesta in dobi napačen vtisk. Trst ima italijanske ulične napise, tabele na prodajalnih sovečinoma italijanske; po kavarnah in gostilnah se sliši največ italijansko govoriti. Na trgu na Piazza di Ponte Rosso prodaja kmetica svojo solato in špinado v italijanski tujec je prepričan, da je prišel v italijansko deželo. Toda vprašajmo omenjeno kmetico za njeno narodnost, pa nam pove, da je Slovenka pri Sv. Križu, z Bazovce, z Opčine, s Proseka ali kakšnega drugega kraja tržaške okolice. Pojdemo na železnico in našli bomo devetdeset odstotkov slovenskih delavcev in uslužbenecv. Tržaške palače zidajo večinoma slovenski zidarji, kruh in pogache peko Tržačani slovenski peki.

Mesta imajo italijansko lice, toda dežela, po kateri so posejana, je slovenska, po južni Istri hrvaška. Dokler je mogla Avstrija verjeti v svoj obstanek, se je najbolj bala emancipacije ljudstva, ki je kompaktno naseljeno po deželi, od katerega je tudi največ odvisno naraščanje mest, od katerega morajo mesta tudi preživeti, dobiti svoj pravi značaj.

POLITIČNI FALSIFIKATI.

Neizpodbitna resnica je, da je bila avstrijska politika najbolj sovražno Jugoslovanom. Vlada je v Trstu, Pulji in drugod na državne stroške snovala nemške šole za umetno ustvarjanje oficirske in uradniške kolonije. Slovenci niso mogli za tisoče svojih otrok na svojih domacih

tleh dobiti javnih ljudskih šol, da niti ne govorimo o gimnazijah ali realkah, o obrtnih ali trgovskih šolah.

Celo po koruptnem avstrijskem ljudskem štetju, po katerem se ni zapisavala narodnost prebivalstva, ampak je falsificiranju služila rubrika "občevelni jezik" (Umgangssprache), se ni moglo utajiti dejstvo, da je večina prebivalstva na Goriškem in v Istri jugoslovanska; kljub temu je sedel v obeh deželnih zborih italijanska večina, ker se je avstrijska vlada v vseni stični branila splošne in enake volilne pravice, ki h. bila v deželah in občinah pokazala pravo razmerje narodnosti.

Avstrija ni ljubila Italijanov. Toda računala je, da bo z njimi laže gotova, če se ji poroči, ustavi kulturni, gospodarski in socialni razvoj Jugoslovancv, prepreči njih konsolidiranje in jih tako izloči kot političen faktor. Jugoslovane je mislila zatreti s pomočjo Italijanov, da bi se potem z vso močjo obrnila — proti Italijanoma samima.

NEVARNO NEZNANJE.

Posledice te infamne politike pa stoji sedaj pred nami kot grožnja nevarnega konflikta. Oficielna Italija je deloma zapečana od zunanje slike v Primorju, ki se ne vjena z resničnostjo, deloma se še ni otresla političnih idej preteklosti, ki so za novo, pravkar se porajajočo dobo izgubili svoj pomen. V primorskih krajih živi poleg jugoslovanske večine italijanska manjšina; če se loči Fuflanja, ki jo bodo Jugoslovani drage velje prepustili Italiji, ostane Goriško skoraj čisto slovensko, Istro pa pretežno večini jugoslovanske, dočim živi v Dalmaciji komaj okrog osm odstotkov Italijanov.

Teh faktov v Italiji večinoma ne poznajo, ker sodijo po zunanosti in ker so informirani od demotransko interesiranih rojakov iz Trsta. Povrh tega je v gotovih krogih še zelo pomembna ideja demokratskega mistifjenje. V številnih italijanskih listih čitamo sedaj stavke, ob katerih bi se človek dvajsetega stoletja prijel za glavo. Jugoslovanci se opisujejo kot nekakšni barbari, ki naj bi igrali vlogo novodobnih helofov. Javlja se naravnost zahteva, da se je pri preureditvi razmer ozirati le na inteligentne kroge, češ da je jugoslovanska masa ignorantna in absolutno nekulturna.

Če bi bil človek sovinit, bi ga nikalo, da bi odgovarjal na enak način, in to ne bi bilo težko. Število analfabetov ni majhno v Italiji; kdor hoče videti žalostne kulturne razmere, jih lahko najde po italijanskih naselbinah v Ameriki; življenjski način delavcev v žvepleni rudnikih Sicilije je strašen; imena "Maffia", "Man Nera" i. t. d. ne označujejo slavnih poglavij v zgodovini. Če bi šlo torej za zaostlost, za pomanjkanje in nekulturnost, bi se v Italiji našlo dovolj zgledov.

Toda to ni naše orožje. Ljudstvo potrebuje v Italiji in med Jugoslovani boljših socialnih razmer, pa se ne bo treba bati za njegovo kulturo ne tukaj ne tam.

KULTURA.

V primorskih deželah se narodne razlike večalimaj vjemajo s socialnimi. Po mestih živijo Italijani predstavljajo glavni del buržvazije, dočim je večina Jugoslovancv delavska in poljedelska. Vendar pa ne sega to tako daleč, da ne bi bilo tam na eni strani tudi italijanskih kmetov in delavcev, po drugi pa jugoslovanskih izobražencev.

Italija je kljub nižeriji mnogih slojev njene prebivalstva dežela klasične in moderne kulture. Nihče ne bo italijanskemu narodu odrekal velikih sposobnosti. Ne smemo se pa niti Jugoslovanom odrekati. Izobraževalne prilike so

bile za Italijane — tudi v Avstriji — stokrat ugodnejše kakor za Jugoslovane. Tudi v povsem čistih jugoslovanskih krajih niso imeli Slovenci in Hrvatje še zadnji čas popolnoma svojih šol; kjer so sploh obstajale srednje šole (približno to, kar so High Schools v Ameriki), se je cela vrsta predmetov predavala v nemščini: univerze in tehnične visoke šole so v avstrijski polovici mogli obiskovati le nemške. A vendar so producirali talente na polju znanosti, iznajdb, umetnosti in literature, ki bi uživali svetovno slavo, če ne bi bila njih dela neznana drugim narodom, ker niso Jugoslovani imeli svojega političnega življenja in je komaj kdo vedel za njih ime. Narodu, ki je porodil Kranjčevića, Vojnovića, Meštrovića, Teslo, Cankarja, Župančiča, Groharja, Bernikarja in celo vrsto drugih, katerih dela so širokemu civiliziranemu svetu na njegovo škodo izgubljena, odrekati kulturo in kulturno sposobnost, je smešno, če se rabi blag izraz. Ta "nekulturnost" bi bila zelo prisiljena pretveza za aneksijo.

ZASTARELE DOGME.

Zdi se, da so v gotovih krogih Italije še zelo žive stare politične tradicije, ki tehtajo dežele in narode kot mrtvo blago, da bi ustanovile "politično ravnanje". Napije se vojaška modrost, da bi izmislila najboljše "strategične meje"; iščejo se "marinistični ključji" — vse to, kakor da so bila vsemu svetu razglašena Wilsonova načela le mrtve besede, kakor da nimajo države pri sklepanju sedanjega miru skrbeti za nič drugega kakor za vojaško geografijo in pripravljanje za bodočo vojno.

Če smo Wilsonova načela prav razumeli — in mislimo, da smo jih — tedaj je stari diplomatski princip političnega ravnanja zavrnjen; tedaj morajo uživati mali narodi enake pravice; tedaj mora biti podlaga novega miru pravičnost, ne pa politična profita matematika. Naloga miru, ki je pred nami, je rešitev sporov, odstranitev starih elementov razdora in preprečenje novih elementov, ki bi sčasoma povzročili novo vojno. Ta načela morajo veljati tudi v jadranskem primorju.

INTERESI MIRU.

Aneksija Dalmacije z devetdesetimi odstotki jugoslovanskega prebivalstva ne more imeti drugega namena, kakor da bi Italija popolnoma ovladala Jadransko morje in bi se tako ustvarile nove Dardanele. Priklonitev jugoslovanskih krajev k Italiji bi ustvarila med ondodnim prebivalstvom nepomirljivo nezadovoljnost in Italija bi dobila problem, ob katerem si je Avstrija skrhala zobe.

Ne le v našem, ampak v svetovnem interesu je, da se to vprašanje pravično reši. Gotovo je spojeno s težavami in treba bo kompromisov. Tudi Slovenci imajo čedno število svojih rojakov v Italiji, na Beneškem, in teh najbrže ne dobi Jugoslavija. Zadovoljni bomo, če jim Italija omogoči svobodno rabo njih jezika, šole i. t. d. Jugoslovani bodo pripravljani dati Italijanoma, ki ostanejo na jugoslovanskem ozemlju, vse garancije za nacionalno eksistenco in razvoj. Ali kompromis mora biti rezultat dobre volje na obeh straneh in njega podlaga največja dosegljiva pravičnost.

O tem vprašanju se sedaj vodi boj. Stvar ni tako obupna, kakor se marsikomu zdi, toda resna je. In treba je pridnega, požrtvovalnega, poštenega dela, da se prepreči napake, ki bi lahko ustvarile nevarnost novega vulkana v Evropi. Jugoslovani se pri tem zanašajo na Ameriko, kajti načela, ki jih je slovensko proklamiral predsednik Wilson, se vjemajo s tem, po čem hrepenijo Jugoslovani. Če se uveljavijo ta načela, bo mir ob Jadranskem morju zagotovljen.

Nova delavska stranka.

V Chicagi je bil v nedeljo storjen korak, ki lahko postane zelo važen, morda celo odločilen za bodočnost delavstva v tej deželi. Chicago Federation of Labor je tega dne imela zborovanje, na katerem je bilo okrog tisoč delegatov raznih strokovnih organizacij, katerim je bil podan predlog, da se ustanovi Delavska Stranka (Labor Party) na podlagi programa, ki obsega v glavnem sledeče točke:

Program.

1. Neovirana pravica delavcev, da se organizirajo.
2. Demokratična kontrola industrije in trgovine v interesu splošnega blagostanja, izročena tistim, ki delajo z rokami in možgani, in odprava avtokratičnega gospodarstva od strani sebičnih privatnih interesov ali birokratične vlade.
3. Osemurni delavnik in štirinajstdeset ur dela v tednu v vseh industrijah z minimalno mezo, ki mora biti tako visoka, da bo delavec vzdrževal svojo družino v udobnosti, ne da bi bilo treba delati materam in otrokom, in da si od nje lahko

prihrani za stara leta in mu zadostuje za razvedrila in počitek.

4. Odprava brezposelnosti s tem, da se stabilizira industrija in da se ob času gospodarskega pritiska izvršujejo vladna dela: grade hiše, ceste, pogozduje in kultivira svet, razvijajo pristani in vodne ceste.

5. Popolna enakopravnost žene in moža pri delu in vladni, popolna volilna pravica za žene in enake meze za žene, če opravljajo enako delo.

6. Takojšnje znižanje življenjskih stroškov do pravične mere.

7. Demokratiziranje poduka v javnih šolah in univerzah s sodelovanjem delavcev in organiziranih učiteljev.

8. Nadaljevanje zavarovanja vojakov in mornarjev po vojni; razširjenje takega zavarovanja po vladi in brez dobička na vse ženske in moške; ustanovitev vladnega zavarovanja proti neizgodi in boleznim in za vse imetelje, ki je podvržen zavarovanju.

9. Likvidacija vsega državnega dolga z davkom na vse dedščine nad \$100,000; če je potreba, naj se naloži še poseben davek na osebe in korporacije, ki so pridobile bogastvo z vojno ali na drug način profitorstva; tekoči vladni troški naj se krijejo s stopnjevanjem naraščajočim dohodninskim davkom, z dohodki iz državnih naprav in z zemljišnim davkom, ki mora biti tak, da spodbuja k produkciji in je ne zadržuje.

10. Železnice, parniki, živinske staje, žitni elevatorji, velike tržnice, brzojav, telefon in vse druge javne naprave naj postanejo splošna ljudska last; ravnatoko naj postanejo javna imovina vodne site in neobdelana zemljišča, da se na njih naselijo domov prišedši vojaki in mornarji in iz vojne industrije odpuščeni delavci.

11. Popoln povratak vseh političnih pravic — svobode govora, tiska in zborovanja — v najkrajšem času; odprava vseh omejitev vojnega časa glede na izmenjavanje idej o gibanju med skupinami in narodi; prostost za vse osebe, ki se nahajajo v ječi, ali so obtožene, ker so vstopile za de-

lavstvo ali so pa patriotsko zahtevale, da se jim ne omeji svoboda, ki jim jo garantira ustava.

12. Proporcionalno zastopstvo delavstva po oddanih glasovih v vseh vladnih departmentih in v vseh vladnih komisijah za demobilizacijo in rekonstrukcijo. Priznanje principov unionizma pri vpostavljenju vojakov, mornarjev in vojno-industrijskih delavcev pri delu v mirnem času; delavski departament naj se podpira in razširi kot glavna naprava za delo.

13. Proporcionalno zastopstvo delavstva po njih številu v armadah, mornaricah in delavnicah vsakega sveta na mirovni konferenci, in naj se iz tega rodi kakršnikoli mednarodni tribunal, naj bo v njem zastopano ameriško delavstvo po predsedniku "Ameriške delavske federacije" in takih delegatih, ki jih delavci določijo na demokratičen način.

14. V dopolnitev lige narodov in da postane orodje mednarodne demokracije uspešno za človeštvo, naj se ustanovi liga delavcev vseh narodov. (Konec na 8. strani.)

Poziv vsem Slovencem v Ameriki.

Jugoslovansko vprašanje je prišlo v stadij realnega reševanja. Pravica naroda, da odloči sam o svoji usodi, slovesno proglašena od predsednika Woodrow Wilsona, ni več zaželen ideal; odkar se je skrušila po svojih lastnih zločinah na pogin obsojena habsburška avtokracija, je Jugoslovanom odprta pot, da se zedinijo in organizirajo svoje narodno življenje po svojem lastnem demokratičnem sklepu.

Toda od druge strani se prikazuje nevarnost, da bi moglo biti jugoslovanska demokracija takoj ob svojem rojstvu po krivici okrušen in pahnjena v položaj, ki bi ogroževal njeno neodvisnost, svobodo njenega razvoja in povzročil konflikte, ki bi lahko učinkovali kot nov svetoven vulkan.

Od strani Italijanov, živčih v nekdanji avstrijskem Primorju, se je pričela obširna in intenzivna propaganda, podprta z bogatimi sredstvi, ki gre za to, da bi Italija, anektirala jugoslovanske dežele ob Jadranskem morju, podvrkla velik del Jugoslovananov zopet tuji vladni in ustvarila s tem nezadovoljnost, ki se nikdar ne bi podelila, temveč bi neizogibno čakala na priliko, da ob novem krvavem spopadu odstrani krivice.

V tej resni situaciji so Zedinjene države s svojim predsednikom Wilsonom naše največje upanje. Vlada Zedinjenih držav ni nikdar sklenila niti priznavala pogodb, ki nanasajo našemu narodu kruto krivico. Načela za sklepanje miru, ki jih je predsednik Wilson objavil vsemu svetu, obsegajo tiste pravice, za katere se bojujemo mi. Nešteto krat je predsednik Wilson naglašal, da se bojuje Amerika za trajen mir. To je, kar želimo tudi mi. In ker želimo trajen mir, želimo pravico, ker je le na njeni podlagi mogoče.

Zategadelj predlaga Slovensko Republičansko Zdrženje, da se obrnejo Jugoslovani v Ameriki, svestni si, da izpolnjujejo s tem želje svojih

rojakov v domovini, do predsednika Wilsona s prošnjo za zaščito pravice. Prepričani smo, da je to namen predsednika samega. Toda nihče ne more poznati dejanskih razmer v vsakem kotičku sveta, in propaganda primorskih Italijanov gre za to, da postavi resnični položaj v napačno luč, kar ji je olajšano s tem, da je Avstrija sama ustvarjala fikejce in skušala utajiti eksistenco jugoslovanskega ljudstva v primorskih deželah.

Rojaki! Predlagamo Vam peticijo, ki naj se pošlje predsedniku Zedinjenih držav, ter Vas prosimo, da nabereite zanjo podpise vseh rojakov po svojih naselbinah, kar jih morete dosegati. Prosim Vas, da opravite to delo čim hitreje je mogoče, kajti že začetkom prihodnjega meseca odpotuje predsednik Wilson v Evropo, da se udeleži mirovnega kongresa.

Vprašanje, za katero gre, se tiče seveda vseh Jugoslovananov. Slovensko Republičansko Zdrženje bo zato apeliralo tudi na Jugoslovanski Narodni Svet, da se pridruži tej akciji, bodisi da predloži svojemu članstvu posebno peticijo, ali pa da nabere podpise in se peticija skupno predloži, kar bi bilo po mnenju eksekutive uspešnejše.

Organizacije, ki slučajno ne bi dobile peticije, naj se zanje nemudoma obrnejo do glavnega tajnika na naslov Anton J. Terbovec, Box 1, Cicero, Illinois.

Eksekutiva Slovenskega Republičanskega Zdrženja.

PETICIJA.

Predsednik Woodrow Wilson.

Belá hiša, Washington, D. C.

Gospod!

Med malimi narodi, katerim prinašajo Vaša čista načela, razglašena v mnogih Vaših govorih, možnost svobodnega življenja, so tudi Jugoslovani, katerim je Vaša krepka beseda v najkritičnejši uri pomagala, da so se rešili habsburškega jarma. Vse, česar so mogli želeli, po čemer so opravičeno hrepeli in za kar so se bojevali, je obseženo v Vaših načelih. Z ostalim svetom so se tudi Jugoslovani naučili smatrati Vas za nemajnega zagovornika in zaščitnika svobode in pravice in zato prihajajo do Vas s prošnjo, da jih tudi nadalje podprete, ko iščejo pravičnosti.

Vaše dosledne akcije so jim omogočile, da si sami izberejo svojo bodočo narodno usodo in določijo način svoje politične organizacije. Iz podedovanega čustva in iz hvalečnosti do velike demokracije, kateri imajo toliko zahvaliti, bodo gotovo krepko stali na braniku demokratičnih načel. Ali nad njihovimi deželami više še temni oblaki in živ je strah med narodom, da bi utegnili nepoznanje pravih razmer povzročiti rešitev posameznih vprašanj, ki bi lahko postala usodopolna.

Ob mejah se mešajo narodnosti in v takem položaju se zelo lahko zgodi, da se kažejo očem napačne slike. Nekdanja Avstrija je vedno sistematično zastopala Jugoslovane; branila jim je ustanavljanje šol; njih jezik je izključevala iz uradov in s sodišč; s krivičnimi volilnimi redi je ustvarjala umetne večine v zakonodajnih in občinskih zastopih. Tako se je zgodilo, da se kažejo mnogi jugoslovanski kraji ljudem, ki ne poznajo razmer zelo natančno, kot neslovanski. To je med narodom poročilo strah, da bi se mu v dobri veri lahko odvzeli kraji, ki so po pravici njegovi in katerih odcepljenje bi ga huje udarilo, kakor poraz na bojišču.

Ne stopamo pred Vas kot tožniki. V tem slavnostnem času, ko je nehalo govoriti orožje, hrepimo po trajnem miru kakor Jugoslovani v svoji domovini in po prijateljstvu z vsemi narodi. Vemo, da bo zaradi višjih idealov skoraj vsak naš

rod moral pozabiti na marsikaj hudega in grenkega, pa se želimo skrbno varovati vsega, kar bi moglo ovirati spriznanje ljudstva in ustanovitve Lige narodov, ki jo tako goreče priporočate.

Jugoslovani ne dolže nikogar nameravane krivice; vedo pa, da se v okoliščinah, kakršne so podedovali od koruptne avstrijske monarhije, lahko zgode zmore, katerih efekt je nasproten pravici, vlad tega pa tudi nasproten varnosti miru.

Neomajno se Jugoslovani zanašajo na Vašo praviloljubnost in vedo, da se z Vašim odobrenjem ne more izvršiti nobena krivica. Po njej mer drugim pa ne hrepene kot po pravici. Kar Vas prosijo, je to, da posvetite tudi jugoslovanskim zadevam svojo pažnjo v imenu Vaših vzvišenih idealov; če Vam je znan resnični položaj v deželah, ki jih smatrajo Jugoslovani za svoje, tedaj imajo absolutno prepričanje, da ima pravica svojega najboljšega zagovornika v Vaši osebi.

Vemo, da so pred Vami usodopolna vprašanja brez števila. Vemo, da je Vaš čas dragocen, kakor še nikdar ni bil. Toda vse svet upira v teh dneh svoje oči v Washington, D. C., in gotovo ne boste zamerili Jugoslovanom prošnje, da se spomnite tudi nanje v uri, ko se ustvarja nov, boljši svet z Vašim odličnim sodelovanjem. Že je Vaše ime postalo internacionalno. Tudi med Jugoslovani je popularno, da je ob vsaki radostni priliki na vseh ustih. In globoko v njih sreči je vkoreninjeno trdno prepričanje, da je Woodrow Wilson sinom za Pravičnost.

Zato vernjemo, da se ne boste čutili nadlegovanega z našo prošnjo, prihajajočo iz duše naroda, ki je pretrpel vse ponižanje in vsa bremena sužnosti in gleda sedaj zarjo Svobode.

Sprejmite, gospod predsednik, izraz najiskrenejše udanosti od sinov naroda, ki nikdar ne pozabi, koliko Vam dolguje.

Solze, ki jih pretaka hinavščina.

Najsmušnejši jugoslovanski list na svetu bi se lahko imenoval Zottijev "Narodni List"; bi se lahko imenoval, če ne bi bil v vsem njegovem komedijanstvu preveč tragičen moment. V eni zadnjih številkih preliva to čisto bizniško glasilo krodiliske solze zaradi kaosa med Srbi, Hrvati in Slovence, kakor da ni samo vse čase največ storilo, da prepreči vsako slovo med Jugoslovani. Kdor čita hipokritični članek v tem listu, bi moral obupati nad Jugoslovani sploh, če bi se dal hipnotizirati od njega.

Razmere med Jugoslovani res niso idealne. Božanske slege ni med nami. Ali starobabsko tanzanje zaradi tega mora presedati človeku, ki si ne zaveže oči namenoma in ve, da so Jugoslovani ustvarjeni iz enakega testa kakor drugi ljudje in žive na planetu Zemlja kakor drugi narodi.

Radi bi vedeli, odkod naj pride absolutna slova v narod, ki je sestavljen iz raznih razredov, čigar posamezniki deli imajo različno izobrazbo in ki se sploh ločijo, kakor raznovrstni deli drugih narodov. Pravičen sodnik pa mora tudi vpoštevati, da imajo Jugoslovani doslej opraviti s prokleto dedščino, ki ne obremenjuje večine drugih narodov. Naša stoletja trajajoča razkosanost je moralna zapustila sledove, ki se ne dajo izbrisati čez noč.

Razmere ustvarjajo človeka; to je resnica, ki velja za nas kakor za vse ljudi. A kakšne so bile naše razmere? Ozirimo se le na politične. Na Balkanu so imeli Bolgari, Srbi, Črnogorci vsak svojo državo. Stara Srbija, Makedonija, Tracija so bile do balkanske vojne turška last. V Avstro-

Ogrski smo bili razdeljeni pod madjarsko, nemško in deloma italijansko oblast. Povsod so bili drugi stiki. Nastajale so razne tradicije. Politično življenje je imelo oblike, ki so se med sabo razlikovale kakor noč in dan. Ne po svoji volji, ampak po sili smo bili ločeni in pčvrženi najnasprotnijim vplivom.

Prvi dan, ko padejo fizične ograje, pa pride hipokrit in zastoka: Kaj bo iz nas, ko se niti sami med sabo ne razumemo? Tako tarra list, ki se je ves čas trudil, da bi vzdržal plotove med nami in preprečil zedinjenje!

Lepo se podaja "Narodnemu Listu", če danes zatajuje Avstrijo! In čudovito dosleden je, kadar prosi ameriške Jugoslovane, naj se ne vtikajo v razmere v stari domovini! Svoje čitatelje mora smatrati za zelo pozabljive. Trudil se je res dovolj, da bi jih poneumnil, ampak tako kratke pameti vendar tudi oni ne morejo biti, da ne bi danes več vedeli, kar so čitali šele pred par tedni.

"Narodni List" je bil splošno znan kot glasilo Avstrije. Kar je on imenoval "hrvatstvo", je bila le camouflage za habsburžanstvo, in še celo slaba camouflage, kajti slava Francea Jožefa in Karla je bila preočitna. Sedaj piha pač drug veter in zaradi kupčije je treba obrniti plašč. "N. L." le še ne ve natančno, na katero stran, pa bi rad počakal, da si ne škoduje. In zato naj se Jugoslovani v Ameriki ne zanimajo za reči v starem kraju!

Zakaj ni prišel "N. L." ob začetku vojne do takih naukov? Dokler je zagovarjal Avstrijo, ni

bilo vtikanje v starokrajске razmere pregrešno. Zakaj zdaj naenkrat?

Nič ne bomo zamerili "N. L.", če se bo sam ravnal po tem nauku in molčal o jugoslovanskih zadevah, pa nehal sejati razdori. Potem se lahko potožijo zaradi nesloge, ki obstoji brez njegovega sodelovanja.

Bilo bi nezmislno, če bi se veselili te nesloge, ampak nič manj ne bi bilo nezmislno, če bi obupavali zaradi nje. Kar je, tega ne tajimo; ampak vsa ta nesloga ni tako tragična, da bi nas moral hudič vzeti zaradi nje. Kajpada bi bilo lepše, če bi mogli biti v vseh rečeh popolnoma složni; pri tem je pa še veliko vprašanje, če bi bilo tudi boljše, kar bi izgledalo lepše. Prav o tem imamo velike dvome.

Nesloga je zelo važen element življenja in napredka. Nasprotstvo vedno sili človeka, da misli, da kontrolira svoje delo in podvrže svoje stališče avtokritiki. Poštenim ljudem pomaga nasprotje do boljše sodbe; včasih tudi do boljšega spoznanja. Nasprotstvo ustvarja tekmo, in ta pospešuje napredek.

Nesloga gor, nesloga dol — t neke vprašanje je ogromna večina Jugoslovananov enega mnenja: Da moramo najti pot za združitev in za skupno življenje. Pot, po katerih mislimo to najboljše doseči, se razlikujejo. Ali važnejše je, da hočemo vsak po svoji poti priti do enega cilja. Zaradi teh potov je boj; jokavei naj zmajo svoje robove, nam se to ne zdi potrebno. Doslej je ta boj že pospel precej jasnosti, in v tem je dokaz, da je bil koristen.

Hudo bi bilo, če bi bili divjaki in bi mislili vedno le nažaj, namesto naprej. Mi ne vodimo bojev, da bi se zmerjali in blatili, ampak za načela, ki so po našem prepričanju boljše od drugih; in če je boj končan, je končan. Z "Narodnim Listom" seveda ni tako, ker se ne bojuje za visok cilj, temveč zaradi boja samega, zaradi slasti, ki jo uživa, kadar meče kepe blata in sika. Zato je tudi njegov način neploden — izvzemši morda za tisto, kar je Zottiju najljubše — in jugoslovansko gibanje ne more imeti od njega nobene koristi.

Sicer pa nimamo veliko strahu. Če se je mogla Avstrija kljub svojemu A. E. I. O. U. zrušiti v prah, bo še marsikaj drugega avtokratičnega propadlo. V dobi zmagovalne demokracije ne bodo Jugoslovani zadnja straža nazadnjaštva.

Kar se tiče "mešavanja" v starokrajске zadeve, imajo tukajšnji Slovenci, Hrvati in Srbi pač bolj žive občutke, kakor "N. L." Narodi, ki so večji in močnejši od nas, so prihajali v Ameriko po pomoč in so jo dobili. Jugoslovani pa imajo tukaj celo armado svojega ljudstva, in morali bi biti sami avtomatje, če ne bi skušali storiti za blagor svojih rojakov, kar največ morejo. Zlasti v času, ko potrebuje narod njih pomoči bolj kot kdaj.

Nesložni smo. Eni se ogrevamo za republiko, drugi so zaljubljeni za monarhijo. Ta boj se bo nadaljeval. Zato pa imamo vendar skupne interese, če je nevarnost, da izgube Jugoslovani to, kar je po pravici njihovo in za njih življenje potrebno. "N. L." to morda ne dela skrb; drugi pa čutijo, da je za take naloge treba dela, in če je naloga skupna, mora biti tudi delo skupno.

Aristipov dialog o bodočnosti družbe.

Kar se tiče dela, pa se mi zdi, da bi pozneje tudi gospoda sama prišla za delo, kar ji sedaj ni treba, ko dobi poceni ljudi, ki delajo namesto nje. Ako je namreč vas dosti, morate delati, ker bi sicer v bedi poginili, ako pa vas bo malo, bo gospoda vas prosila za delo in dobro plačala. Ali se ti ne zdi tako?

Zdi se mi, da je tako.

Sedaj, ko vas je mnogo, se morate boriti za delo, da morete vsaj v bedi in trpljenju živeti, potem pa bi se lahko izbirali delo in bi sami delali po volji, kolikor bi bilo potrebno. Tako bi ostalo pravo razmerje, ki je po volji bogov harmonija življenja. Sedaj pa raste treblju in sreči in glava se dobro počutita, ko vi z lastno bedo in trpljenjem polnite glavno podlago življenja, ne da bi bili pri tem za svoje delo deležni dobrot, ki jih uživajo oni, katerim služite.

Vse se mi zdi, da je res tako, o Aristip.

In vendar se ti ne zdi, da bi bilo to nemogoče.

Ne zdi se mi nemogoče. Dočim je po sedanjem redu večje zlo mogoče.

Ne samo mogoče, ampak nujno neizogibno.

Ako torej izprevidiš tako resnico, ali ni tvoja dolžnost po nji uravnavati svoje življenje.

Na vsak način, je rekel Demokritos in se je zasmel.

Čudno se mi zdi, da se smeješ, je rekel Aristip.

Kako bi se ne smejal, je rekel Demokritos, ko mi svetuješ lepe nauke, ki jih jaz sam odobravam, ki jih pa ne morem izpolniti, ker je prepozno.

Zakaj je vprašal Aristip.

Zato, ker sem že star in imam že deset otrok.

To je res, je rekel Aristip, toda kar je prepozno zate, ni prepozno za druge, ki so tvoji po-

tomei in jim gotovo želiš boljše življenje, nego sebi. Razloži jim torej in pouči jih naj se ravnajo po teh nazorih; pojem boš umrl v nadi, da pride lepše življenje, ne ono bedno, v katerem bi poginil zaradi desetih tvojih potomcev.

To je res, je rekel Demokritos in se je zopet zasmel. Aristip je nekaj časa molčal; zdelo se mu je, da Demokritos se ni prepričan o resničnosti njegovih besedi.

Povej mi, Aristip, je začel Demokritos, ali si bil kdaj svojim starišem hvaležen, da si prišel na svet?

Seveda sem bil, je odgovoril Aristip, ker sem na svetu mnogo dobrega užil, česar bi ne bil užil, ako bi se ne bil rodil; toda ko bi moral trpeti bedo, bi jim ne bil tako hvaležen, in bi se mi zdelo, da niso ravnali modro, da so nekoga pozvali na svet, ko mu niso imeli kaj dati jesti; ni primerno zvati goste na gostijo, ako je siromska in hiši; in za trpljenje je težko kdo hvaležen.

Jaz pa sem bil svojji materi hvaležen kljub temu, da me je rodila v bedi in mi je pustila revščino za dedščino in tudi moji otroci so meni hvaležni.

To je lepo in je že v naravi, da vsak občuti ljubezen do roditeljev; vprašanje pa je, če je modro množiti trpljenje, četudi iz ljubezni. Kajti lahko bi se zgodilo, da bi vlad bede in trpljenja tvoji sinovi prelomili postavbe, da bi jih zapeljala potreba v greh in bi ne imel radosti nad njimi; kdo bi bil kriv njih slabega življenja? Ali ne oni, ki so ga rodili, ne da bi ga mogli dobro vzgojiti?

To imaš prav, o Aristip, toda pozna se ti, da si star, ko govoriš o tem, kajti znano je, da se marsikaj na svetu ne da po volji izpremeniti; kakor glava misli, srce čuti, želodec je, tako tudi drugi deli telesa izpolnjujejo svoje naloge in se jim pogosto ni mogoče zoperstaviti; znano je, da

amor vsakega obleti in darove Venere nihče ne zamaževa.

Nihče, o Demokritos, ker bi bila to zelo neprimerno; kajti darovi Venere so najslajši in imamo vsi pravice, da jih uživamo.

Tako je, o Aristip in sedaj vem, da sem imel prav, ko sem se smejal, kajti zato so sladki darovi Venere, da nas zmotijo in jih uživamo in se tako množimo.

Povej mi, o Demokritos, ako bi darovi Venere ne bili tako sladki, ali bi jih kdo užival ali ne.

Nihče, mislim.

Ali bi kdo potem hotel na težek način delati ljudi, da bi jih zanje skrbel.

Nihče bi jih ne delal razun enkrat, da bi vedel komu zapustiti svoje premoženje.

Tako torej misliš, je bila volja bogov s sladkostmi Venere smotiti ljudi, da bi se proti svoji volji množili dalje.

Mislím, da so tako bogovi hoteli.

In vendar boš priznal, o Demokritos, da se dajo uživati darovi Venere tudi po naši volji, ne da bi za to drago plačali.

Seveda se dajo.

Ako se namreč modro uživajo, kakor to delajo višji, bogati in premožni, da se preveč ne pomnože. Enako bi lahko redni in ubožni modro uredili svoje življenje; ako bi namreč vsak brez sladkosti ljubezni, pripravil si le toliko otrok, kolikor se mu jih zdi potrebno, zakaj pa zmotijo darovi Venere, da jih rodi več, ko pri tem užije veliko manj sladkosti ljubezni, obdan od skrbi in trpljenja, nego bi jih užil, ko bi imel manj otrok otrok in več jesti. Zato se mi zdi da ne ravnajo modro oni, ki uživajo brez prevdarka in množijo otroke, ki je nam tudi v tem danu, da po modrosti odločimo. Tako namreč je treba obvladati življenje in svet in ne pustiti se obgladati.

Modro govoriš, o Aristip. Toda pri tem mi je prišla misel, ki si jo komaj upam povedati.

Govori odkrito, Demokritos.

Mislím si tako: Ako bi gorenji bogati in premožni sloji ustavili ploditev, kar je modro, bi bilo za nižje sloje koristno, da se hitro množijo, ker bi po številu prehiteli višje, velika množica bi povzročila veliko bedo, pomankanje in trpljenje — in tako bi ti množestveni, silni in rešitve željni premagali ono manjše število višjih, bogatih in oslabele in bi si razdelili njih imetje ter izpremenili zakone po svoji volji, po katerih bi imel vsak enako in vsi vse skupno; delavnemu bi se izplačalo delo, lenu bi bi zapustili iz države. Tako bi bila odstranjena beda kot največje zlo in s tem bi odpadla vsa druga (zla). Oni, ki sedaj delajo, bi moralali iti na delo in kdor sedaj trpi, bi potem ne trpel, ker bi se delo delilo in vsem enako plačalo. Potem bi tudi življenje in njegove darove enako uživali.

(Koniec prihodnjice).

RAZPIS SLUŽBE.

Eksekutiva Slovenskega republičanskega združenja išče

KORESPONDENTA,

ki je zmožen prevladati slovenske in angleške korespondence na pisalnem stroju.

Stenograf ima prednost.

Plača po dogovoru.

Prošnje je poslati na naslov:

Anton J. Terbovec,

Box 1,

CICERO, ILL.

DR. FR. ILEŠIČ:

Povest o poslednjih dneh Srbije v XV. veku.

(Menih in hajduk.)

Hodniki naših šol so polni slik, ki nam kažejo srednjeveške Schloesser in Burgen, nemške Ritterje in vojnike.

Ali pa so Slovani, ki niso bili pod nemškim gospodstvom, imeli tudi svoj srednji vek in kakšen je bil ta njih srednji vek, o tem nam ne govori nobena podoba in noben čititelj.

Kvečjemu smo slišali kaj o cesarju Dušanu in o carju Lazarju, o prvem, da je imel veliko carstvo in velike načrte, o drugem, da je padel na Kosovu. Celotnega obraza jugoslovanskega srednjega veka pa ne poznamo, življenja namreč z vsemi drobnimi potezami in pojavi.

Stojan Novaković, predsednik "Srbske kr. akademije" in "Srbske književne zadruge", bivši ministrijski predsednik (1908) in prvi srbski delegat na mirovnih konferencah v Londonu, je izdal povest "Kaludjer i hajduk" (Menih in hajduk), da bi opisal srbsko življenje v srednjem veku v čim vsestranejši obliki. Pisateljeva namera je torej bila vseskozi le znanstveno-poučna in ne beletristična — sami to izrecno izjavlja, in se ne smatra za pripovednika, dasi se je v mladih letih, t. j. pred petdesetimi leti klanjal tudi muzam — a oblika povesti se mu je po pravici zdela najprimernejša za populariziranje zgodovinskega znanja.

Pokojni Aškerc bi vzel knjigo z velikim zanimanjem v roko. Njegov "Poslednji Celjan" bi se mu družil z "Menihom in hajdukom". Zakaj tu pa tam gre za turško-srbske dogodke neposredno pred l. 1456. S tretje strani bi dogodke pojasnjeval hrvaški pisatelj Juri Šporer s sicer neuspešno dramo "Car Murat II. i republika dubrovačka".

Takrat je bila Srbija, kljub obema bitkama na Kosovu, vsaj na videz še samostalna država

na robu turškega carstva, tako nekako, kakor so imeli stari Rimljani ob svojih mejah razne "socios et amicos". Vladaški srbski so se zvali "despoti", t. j. "gospodje". Despot Juri (Gjuragj) Vranković ima svoj sedež v Smederevu ob Donavi, istočno od Beograda.

Pa središče in glavno pozorišče Novakovićeve povesti ni pokrajina belgrajska, marveč okraj Topliški, na južnozahodni meji dosedanje Srbije, zahodno od Niša in Kruševca, tja proti Kosovu in Mitrovici, v krajih torej, kjer so bili začetki srednjeveške srbske države in nje glavna verska svetišča (Studenica, Žiča, Gračanica, Dečani itd.). V Toplici (sedanja Kuršumlija) je Stefan Nemanja začel svoje delo za ujedinjenje Srbije. Samostan Sv. Nikole pri Beli cerkvi je zgradil Nemanja. Po narodni tradiciji je v Prokoplju, glavnem kraju topliškega okraja, stoloval stari Jug Bogdan, tasi carja Lazarja.

Srbija čuti, da ji kmalu povsem preneha nje navidezno življenje. Eni se v tej pogibelji oklepajo Ogrske in njenega Janka Sibinjanina, drugi se rajši klanjajo silnemu carju turškemu, ki stoluje v Odrinu (Drinopolju). Od iztoka proti islam, od zapada pa katoličnem rimskemu papežu.

Mara, hči despota Gjurgja, je iz političnih vzbitki pri Varni in na Kosovu zavezanik sultanov, rokov postala žena sultana Murata. Despot je po in to tem rajši, ker je vsled osebnih nasprotij in iz kulturne bojazni sprt z Jankom Sibinjaninom. Mara je Murat visoko cenil; vzgojila mu je carjeviča Mehmeda, ki ji je otroško nežno vdan, politično pa že rano sanjari o Carigradu. Ko je Murat umrl, je despot poslal svojega velikaša iz Toplice Vitonira Gvozdenoviča, da se pokloni novemu sultanu; ob tej poklonitvi je novi sultan tudi dovolil, da se udova Mara vrne v Srbijo ter ji pre-

pustil ozemlje manastira Svete Bogorodice pri Beli cerkvi v Toplici zahodno od Niša in mesta Leskovaca. Gvozdenović je v turški rezideniji v Odrinu imel več znaneev, med njimi Ibrahim-beja, ki ga je nekoč celo tajno obiskal; bil je ta topliški velikaš za oportunistično politiko neizogibnosti turškega gospodstva, političen turkofil, in to tem laže, ker je bil verski precej indiferenten. Njegov sin Kojadin je bil po čudi sličan bolj materi, zamisljen, nagnjen k samostanski askezi ter učenec veleizobraženega arhimandrita v manastiru Sv. Nikole pri Beli cerkvi, Kalistrata; prijatelj je bil z Dragošem Pletikosičem, veselopodjetnim sinom malega plemiča Pletikosiča, takisto učenec arhimandrita Kalistrata. Čim bolj je prevladalo uverjenje, da je turško carstvo neizogibno, tem bolj se je v srbski državi širilo brezpravje vlastelinsko; dočim Kojadina skrbil, kdo bo naslednik vrednemu Kalistratu, ko ta umre, hoče Dragoš postati — sredi zemeljske brezpravnosti — "pravica božja" na tem svetu ter čuvati pravdo z mečem v roki, ker je ne brani zakonita oblast. Med tem je prišel čas, ko je morala srbska armada na pomoč Turkom pred Carigrad. Stari Gvozdenović je takrat nenadno izginil. Za pašaluk v Kruševcu je bil pripravljen, se poturčiti ter je Turkom kratkoma nasvetoval, naj bi se naslanjali na srbsko plemstvo, ki ga morejo s privilegijami pridobiti zase, ne za narod. Med tem je Carigrad (1453) padel in sultan Mehmed je mislil na daljnja podjetja, zlasti Ogrsko; v to svrhu je zahteval, naj mu despot Gjurgaj popolnoma odstopi vso južno Srbijo in mu za armado odpre pot do Donave. Ta zahteva je oskolila i despota, da se je odločil na odpor ter mobiliziral vojsko proti Turkom. Sultanova armada pa je zmagovito prodirala preko Pirota; Gvozdenović, ki se je bil povsem poturčil, je Turkom sam izročil svojo Toplico (kot Mustafa

paša), češ, da hoče deželo očuvati pustošenja. Končno pa takrat sreča sultanu ni bila mila; zakaj despot je del njegove armade porazil pri Smederevu, Sibinjanin Janko pri Kruševcu, a tudi na jugu se Turkom na nekaterih mestih ni godilo dobro. Pa prevrtljivi in nezanesljivi Janko se je kmalu zopet umaknil na Ogrsko ter s tem razbil vse nade v nadaljne uspehe. Sprčo tega je Kojadin mislil, da bo odslej mogoče služiti domu le v cerkvi, pa se pokaludjeril. Despot se je zaman udeleževal krščanskega sabora v Gjuru, kjer so medsebojne razmerice in protivnosti pravoslavju onemogočile vsak skupni in jaki nastop proti Turkom. Ko je vse tako padalo, je sklenil Dragoš postati "despot v gori in na potu za-podle ljudi, za odpadnike, za varalice, za nasilnike," vršiti sodbo božje in narodne. Mehmed je pač zavzel vso južno Srbijo, a od Beograda sta ga odbila Janko Sibinjanin in Kapistran; žal, da zmaga zopet ni bila izrabljena. Leta 1456. je despot Gjurgaj umrl; zadespotoval je njegov sin Lazar. Ker niti v despotovi rodbini ni bilo enotnega naziranja o nadaljni smeri srbske politike, je carica Mara sklenila, da se vrne k svojemu posinku Mehmedu. Kaludjer Kojadin, ki je postal naslednik Kalistratov, jo poprosi, naj si izposluje pri sultanu zemljo ob cesti na Sv. goro zahodno od Sereza, da bo to zavetišče svetogorskim in jeruzalemskim romarjem. Par let pozneje Srbije ni bilo več kot države. V Smederevu ni sedel srbski despot nego turški namestnik.

Zanimalo bi nas vedeti, ali sta arhimandrit Kalistrat in velikaš Gvozdenović zgodovinski osebi. Ljubavni prizori, ki zavzemajo sredi povesti preveč prostora, so dakako izmišljeni.

Pa dejanje v svojih podrobnostih ni v povesti glavna stvar. Važnejše je slikanje onodobnih kulturnih prilik.

Fr. Milčinski:

Naši in vojna.

II.

Vobče vojna dviga ugled vojaštva — pri naši deci ga ni dvignila. Ali zato nič misliti in resno svarim vsakogar, da kaj ne zine! Pri naši deci je že v miru igral vojak tako odlično vlogo, da sploh ne more odličnejše, niti v sedanjih razmerah ne. Zato in samo zato se mu pri naši deci ugled ni dvignil.

Pri mojem dekleu je bil soldat druga beseda, ki jo je sploh poznala; prva je bila knof — ta knof je istorija zase — druga soldat in za soldatom ni bilo dolgo nič, potem šele je prišel na vrsto ata. Moj fantek pa je znal prej salutirati kakor sedeti in čim zagleda na cesti vojaka, že ga komandira: "Apai!" — kar je nemška beseda in se piše: "Habt acht!"

Vojna je prinesla nekaj novega: ranjence. Prinesla jih je lepo število, vse časti vredno število. Kaj bi z njimi, da nimamo vlaka! Pa ga imamo in naš fant jih prevaža: Zamoreca, ki je zasejal roki, Gašperčka brez glave — izreden junak, da navzlic resni poškodbi še sodeluje, kravo na treh nogah in rano brez koles, rjavega medvedka, ki sta mu iznohtani obe očesi — oh, kdo drugi mu jih je iznohtal kakor kruta sovražna drhal! — Usmiljena roka mu je na mesto očesa prišla majhen okrogel gumb, da vsaj ni čisto slep, uboga žrtev! — Vsi so obvezani in jih je veselje gledati, fant pa je vlak in jih vozi "šš-šš". Stranka pod nami se mi smili, ali ne morem ji pomagati: vojna je vojna!

Sestrica sodeluje. Ne gane sicer prsta, zato pa giblje jezik; vrhovno je vodstvo in ukazuje in kara, kriči v ubogi vlak, in tako se je zgodilo in ni v zlo šteti vlaku, da je izgubil glavo in zavozil v peč. Katastrofa! Prekucnil se je vlak, izjavil "bue!" in "bumfati!", začuden se je ozrl okoli in iz nosa mu je prilezla kri. Spričo krvi je vrhovno vodstvo, plaho moje dekelece, zagnalo neusmiljen jok, vlak, začuvši jok, se je prestrašil in se tudi pričel dreti, okrog so ležali neboljeni ranjenci in gledalec se je krčilo sree. Pa je prihitela pomoč. Na lici mesta se je pojavila kuhinja. S hitrim pogledom ej premotrila nezgodo, videla je fantka s krvavim noskom in so se ji ušle solze. Z ljubko besedo ga je dvignila v naročje in ga odnesla ven na obvezališče, za krilo se ji držeč ji je sledilo dekelece.

Jok je prenehal kakor odrezan, pogoltnilo ga je zanimanje za nadaljne dogodke. Z mokro ruto se je obrisal nos, hujše operacije, hvala božji previdnosti ni bilo treba. Pač pa je vestna preiskava spravila na dan buško na čelu; fantek je dobil prek glave lepo belo obvezo in zdaj je bil sam "anene", živ in pristen ranjenec, in radost in ponos sta bila velika.

Pa se je oglasila sestra, da njej tudi obvezo. Zakaj kar ima ona, mora ona tudi imeti; enaka pravica za obo! Torej njej tudi obvezo! Kuhinji pa je fant posebno hližu pri sreč, in ker si je domikljaja, da je njegovi nezdobi krivo deklece, je bila nanjo huda in ji je odrekala obvezo.

Otroci niso taki, da bi tiho požirali krivice, ampak se pritožijo, in pritožba je bila glasna in dolga in jok ni prejel nehal, da je vmes posegla višja stopnja in globoko užaljeni pritožnici pomagala do pravice in je obvezala glavo in povrh še eno roko. Morala sta pa ostati vsak v svojem koncu, fant v kuhinji, punca pa v sobi pri mami, da ne bi tekla zaradi obvez razvelja nov zapletaj. Zdalj sta bila oba srečna in ko sta šla spat, nista dala, da bi ju razvezali.

Vojni motivi v igri!

Ali trkajo na vrata otroške sobe, skoz okno kukajo vanjo tudi že skrbi in nezdode iz spremstva nakazne boginje.

Saj je šel splošen glas, da ne bo ne Miklavža, ne božička! — Zaradi težav v železniškem prometu, veste! Niti ni bilo izključeno, da prideta oba sovražnika v pest in dragoceni njun tren tudi. Kako bi se jima godilo nesrečnikom, ko bi sovražnik dognal, da dobavljata vojno konterbando, vojaštvo in vojaški material in vsega v taki meri! Koliko je bilo ugibanja in izpraševanja, bojazni in upanja tiste dni in kako nemirne so bile noči! Trli smo orehe, pa je dekelece popiralo luščine in jih skrbno spravljalo v skatljco. Čemu ji bodo? "Veš," je odgovorila sirota, "če bo še vojna in ne bo drugih igrar, se bomo pa z luščinami igrali." Tako so stale akcije.

No, stvar je potekala ugodno. Zazvončalo je in je prišel Miklavž, častitljiv mož v mašnem plašču z dolgo belo brado in z zlato palico in se je obnesel in ni bil čisto nič podoben stricu Alojziju, segyas je imel drugačen. Mi, kar nas je velikih, smo bili tako zamaknjeni v nebeskega gosta in v

njegov sijaj, da se niti brigali nismo za to; deklece pa je imelo povsod svoje oči in ko je dostajanstveno spet izginil, je rekla in povedala: "Miklavž ni bil nič ranjen." Iz tega dejstva je sklepala, da se bo tudi božiček srečno zmazal skoz nevarnosti in grozo vojne in prišel kakor druga leta in se je izkazalo, da je sodila prav. Prišel je in da je prišel fantu vojak, se razume; konja, boben in trobento je pa tako že imel.

Še nobeno leto nista tako zalegla Miklavž in božiček kakor letos. Bog jima daj zdravje, dolgo življenje in po smrti sveti raj! Zakaj zdaj je vojna in so starši reveži; varčevati je treba, obračati bor in božjak in za igranje res ni denarja. To naša deca že upošteva. Tisočere ima želje, pa jih odlaga na konec vojne. "Kaj ne, ko bo konec vojne, mi boš kupil svinčnik?" in ko bo konec vojne, ji bo treba kupiti piškot, tak in tak, posebne vrste, ki se ga ne dobi povsod, in stane dva vinjara, in Milki lasnice in fantu žogo in še to in ono; pa nista nič sitna, dekelece in fant, in vdano čakata, da se vojna konča. Od miru si pa obetata nezasičen dvig svojega gospodarstva in blagostanja, zato hrepenita po onem blaženem času.

Nekaj me skrbi. Moje dekelece, kakor je mojno, že skuša dejansko posegati v potek vojne. Sleherni večer priporoča ljubemu Bogu, da bi stric Tone in stric Adolf zdrava prišla iz vojne. Zdalj — ali ni tako vmešavanje civilnih oseb morebiti zoper vojno pravo, časi so čudni in bodo nazadnje še kake sitnosti in pota?

Tak otrok bi lahko spravil človeka v čudne zadrege. Zadnjič se mi je drla, ko ji je kuharica iz prvega nadstropja natrobujljala, da ji bratec vzemo v vojake. Drla se je po stopnicah gori in se pridrla v stanovanje. Kaj si naj mislijo ljudje! — Rekel sem: "Ljuba moja hčerka, ni prav, da se dereš! Nasprotno, ponos naj ti širi domoljubne prsi, da imaš bratec, ki bo z bridkim orožjem v roki junaki se postavil v bran naši ljubi očetinji. Sploh," sem rekel, "ga pa niti ne marajo; kaj naj počno z njim, saj si niti hlaček še ne zna sam ravpati!"

Tako sem jo tolažil, pa se je le drla. Solze, debele kakor vinske jagode, so se ji usipale po okroglih licih doli proti ustom, kjer jih je spretno prestrezala z jezičkom. In ko se je drla ona, se je pričel še on. Ne iz strahu pred vojaščino, pardon!

ampak imata tako navado, če se dere eden, misli drugi, da se tudi mora. Ljudje pa so zlobni in bi hitro kaj obrnili. Drla sta se, dokler nista dobila svoj siddkorček. Ne prepičaj ju, podkupi ju pa lahko, takšen je svet!

Moje dekelece je plaho, ponoči jo preganjajo hude sanje. Sanja se ji rado o levu in na podlagi vsakikratnega leva stokr in veka in zahteva iz svoje postelje k mami. Imel sem dvome, zato sem jo izprašal, ali je sploh že kdaj videla leva. Prividela levatrdila je, da ga je. To mi je bilo novo in sem jo vprašal, kje in kdaj ga je videla. Mi je koj odgovorila, da v sanjah. Ta pot vodi naokoli, sem si rekel, po tej poti ne pridem naprej. Vprašal sem jo torej, ali in kaj ji je naredil lev. Ona, da je bil siten. Siten ji je vkupen izraz za vso malopridnost tega sveta, od otroške nagajivosti do krvolednosti tigra. Gledam na pametno vzgojo svoje dece, da se mi preveč ne razvadi, pa sem izjavil: "Lev še ni nobenega otroka ugriznil, ki pridno spi. Ne boš mi lazila iz svoje postelje!" — Ali drugo noč je imela še hujše sanje, sanjalo se ji je kar o dveh levih, bela sta bila in tako sitna, da sta kar pihala, in sta imela prečudno lastnost, da je kar na lepem in brez levov prilezla k materi, češ, sanjalo se ji ni, pa bi se ji bilo skoraj, in je že vnaprej pobila moje ugovore s pripomnjo: "Atek, ali ne bi bila neumna, če bi leva čakala?"

Plaha je torej in pazimo, da se ne bi še bolj begala; zato je vse, kar vpričo nje govorimo, pod strogo cenzuro, zlasti vojne grozote, te so sploh za trte. Vendar marsikaj ve; imeti mora posebne skrite viře, kjer črpa svoje znanje.

Imenoval sem protižni in Galicijo in kje naši stoji, gola krajepisna imena, torej nič spotekljivega. Pa se oglasi naša punčka: "V Galiciji je kolera. Kolera je hujša kakor lumatizem. Jaz imam rajša lumatizem kakor kolero. Kaj pa ti, atek?"

Nikdar ji nisem pravil o koleri vobče, kaj šele, da je v Galiciji. Niti ne o revmatizmu in ga tudi nihče nima pri naši hiši. Bog ve, kje je to pobrala! Morebiti je v kuhinji ujela kako besedo, ali na stopnicah ali celo na dvorišču, kjer vedežuje stara Mica, ki obeta Antikrista, rojenega iz očeta Turka in matere židinke, potem šele bo vojne konec.

(Konec prihodnjic.)

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

IX.

"Se to, Peter Novljan: teta Mara ni slepa. Vedela je natanko, kaj je govorila. In videla te je natanko."

"Moja stvar je, da ji dokažem zmoto."

"Ali si že spoznal? Ali misliš uvaževati? Kako pa bi ji drugače dokazal zmoto? Ali že računliš s praktičnimi —?"

"Ne še!"

"To je bil tako dober odgovor, da sam ne veš kako. Ne še! Zdalj še ne! Ampak kmalu! Ne še — je jako dobra beseda. Lahko noč!"

"Hej!" je zaklical Novljan za njim. "Če že misliš uvaževati — kaj pa je s tvojimi stvarmi? Čegave so? Zapiši kaj! In kaj naj sporočim ljudem?"

Štefan Poljanec ga je pogledal začuden.

"Troje je vendar vse, tvoje, Peter Novljan!"

Zasmejal se je v slovo.

"Troje, Peter! Moje stvari, moje telo, moja duša, moja usoda, Matilda in Peter, in to moje zadnje klavirno uvaževanje!"

Potisnil si je klobuk na čelo in je šel.

Noč je bila zunanja.

Zbogom, Štefan Poljanec, zbogom, Peter Novljan!

Zunaj je bila noč — izgubi se v noč, Štefan Poljanec, kakor si se rodil iz nje! —

Kako lepa prilika mi je dana, da bi ob tem svečanem trenutku zapel svojo poslednjo romantično pesem! Iz vseh zatišij in kotov mračnih ljubljanskih ulic bi se prikazale plahe, nestalne sence, spremljale bi v dolgi procesiji svojega brata in proroka, ki se je napolnil v smrt. Imenitna noč bi bila in imenitna procesija. V eni sami pesmi, kako gre Štefan Poljanec svojo poslednjo pot, v žalostni pesmi, kako je dočkal svoj veliki petek, ko še cvetne nedelje ni slavil, vse nepoplačano, brezkorisno mučeništvo mnogostevilnega rodu bi razodel v tej pesmi. . . . Izgubi se v noč, zatonj, Štefan Poljanec, brez slave in spomina, brez solza in brez pesmi!

Čemu bi prepeval o fantomu, objokaval senco? — Z dolgimi koraki je hitel človek ob zidu, begoten in plah kakor Ahasver; sključil je bil život kakor pod križem, klobuk je bil pomaknil globoko na oči; hitel je in če je videl človeka od daleč, se je ognil, zavil v samotnejšo ulico, ali pa se skril v senco pod vrati. Tam je šumela voda,

tam je Ahasver postal ter se naslonil ob leseno ograjo.

"Kaj je res, potreba uvaževati praktične razmere?" je pomislil poslednjikrat.

"Res je potreba, Štefan Poljanec, čisto res!"

Ozrl se je prestrašen, nato se je tiho zasmel.

"Ali je bil tvoj glas, Peter Novljan, ali je bil moj? Zelo se ti miudi — zgodaj dovolj boš nastopil dedščino, ki je ne boš vesel!"

Skočil je preko ograje in zamolklo je zašumela voda globoko v temi . . .

Morda pa se je zgodilo drugače. Morda je hitel popotnik z dolgimi koraki iz mesta na polje. Morda ni bila noč pusta in temna, trudno speča pod oblaki, morda je bilo nebo svetlo, z belimi zvezdami posuto, tako da popotnik ni bil ironičen ob svoji poslednji uri, temveč sentimental. Morda je pokleknil ter poljubil ljubljeno zemljo, predno se je ohesil . . .

Tako ali drugače, fantom ostane fantom.

Nekdo mi je očitel nekoč, da junaki-mojih sentimentalnih tragedij niso živi ljudje, kakor sede v krčmi in pijo za narodov blagor, temveč da so breztelesne sence, ki bi jih nihče ne smatral za ljudi, če bi njih nos ne bil tako natanko opisan. Očitnik ni bil uljuden, ampak kar se tiče Štefana Poljanca in njegovih bratov, je imel bolj prav, nego si je sam mislil. Poljanec ni le fantom, senca človeka, temveč tudi vse njegovo živ-

ljenje, kolikor se da govoriti o življenju fantoma, je le senca resničnega življenja; in kakor je vsaka senca karikatura, tako je smešno spačen on sam in je spačeno njegovo življenje. Po cesti hodijo živi ljudje, solnce sije nanje in riše na zidove dolge, smešnopasne sence, ki poskakujejo kakor klovni od tal do strehe, mahajo z nerodnimi rokami ter se ob oglu nenadoma izgubljajo v nič, iz katerega so bile vstale.

Vsaka karikatura je ob enem kritika; to je njeno bistvo in njen pomen; zato je dobro in koristno, da skačejo smešne sence po zidovju, kadar sije solnce in hodijo po cesti resni rodoljubi.

Poznal sem gospoda, o katerem sem zmirom mislil, da je pošten človek, ki nikomur ne škoduje, dasi deluje za domovino. Šla sva po cesti, ko je nenadoma pogledal na tla ter hudo namrgodil obraz.

"Čegava pa je tista senca?"

"Taša senca je, gospod!"

Od tistega dne me ni več pozdravil, zato ker sem videl njegovo senco. Dobro je torej in koristno, da živi na svetu rod Poljančevih. Poljanec je senca živega človeka, njegova senca in tako tudi njegova karikatura in kritika; njegovo življenje je senca resničnega življenja, časih cele dobe in generacije: senca in karikatura in kritika.

(Konec prihodnjic.)

PROLETAREC

LIST ZA INTERES DELAVSKEGA LJUŠTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in urednik:

Jugoslavanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaili tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugoslav. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe
Fr. Udovick, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

6008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telefon Lawndale 8157.

REKONSTRUKCIJA INDUSTRIJE.

Predsednik Wilson uvaži je imenovanje rekonstruktivne komisije, ki izdelava program za prehod iz vojne v mirovno industrijo. Komisija bo bolj posvetovalna kot eksekutivna in načrte, ki jih izdelava, bodo izvajale vladne agencije in departmanti.

V komisiji bodo zastopani trgovski, industrijski, delavski in poljedelski interesi. Članstvo ne bo veliko in komisija se bo pečala z vsemi vprašanji, ki se tičejo prehoda iz vojne industrije v mirovno.

Predsednik ni naklonjen ideji, da bi kongresni odsek izdelal rekonstruktivni program, temveč želi, da pridejo v odbor moške, ki so študirali gospodarska vprašanja in socialne probleme in lahko posvetijo vse čas svojih nalogi.

Demobilizacija vojne industrije in črtanje vojnih kontraktov se izvrši stopnjevanje. Vlada želi, da ne bi pri rekonstrukciji trpeli ne podjetniki ne delavci.

Generalni major George W. Goethals, ravnatelj za nakupovanje vskladiščenja in transportacije vojnih potrebščin, je izdelal okrožnico, v kateri priporoča, kako naj bi se rešil ta problem. Okrožnica detaljira, kako je treba črtati pogodbe in na kakšen način se odškodnijo podjetniki za surovine, ki so jih kupili, za izvršeno delo itd. Omejitve, ki so ovirale industrijo vojnih produktov, odpravljajo zdaj stopnjevanje, da dobi industrija normalno in predvojno lice.

Problem gotovo ni lahak, pač pa je izredno važen — za delavstvo in za Zedinjene države sploh. A tudi nujen je problem, kajti s tem, da je vojna praktično končana, odpada potreba vse ogromne produkcije, ki je služila le vojnim namenom. A ker je bila vojna s svojimi interesi pred vsemi drugimi, je skoraj ves industrijski aparat deželo temelja izpremenjen; tak, kakšen je sedaj, je popolnoma neprimeren za potrebe mirnega časa, in kakor je konstrukcija vojne industrije segala do dna, mora biti tudi rekonstrukcija temeljita.

Za delavce je pri tem dvoje vprašanj najvažnejših: Kaj se ukrene, da ne nastane brezposelnost, in na kakšen način se prepreči padanje cen. V mnogih ozirih se bodo tukaj interesi delavstva vjemali z interesi industrije. Kar bi za delavce povzročilo brezposelnost, bi podjetnikom povzročilo izgubo dobička, morda večini tudi izgubo navadnih obresti za investirani kapital.

S samim racionalizmom se pri reševanju tega problema ne bo izhajalo. Razumno bi bilo, da se kratkoma ustavi izdelovanje vsega, kar ni več potrebno za vojno. Očitno je pa, da bi strogo izvršenje takega načela ustvarilo nepopisen kaos, v katerem bi bili delavci najbolj prizadeti.

Opraviiti imamo z enim tistih slučajev, v katerih si sedanji gospodarski red ne more pomagati drugače, kakor da stori nekaj nezamislivega, kar bi strogo razumno postopanje lahko povzročilo katastrofo. In interesi kapitalistov kakor interesi delavcev, kakorkoli so drugače eni drugim nasprotni, zahtevajo tukaj solidarno, da se ne stori tisto, kar

bi bilo samo po sebi najpametnejše, ampak tisto, kar more preprečiti preveliko škodo. Ker sloni industrija na podlagi profita in konkurence, bi lahko prišla križa nad tista podjetja, ki bi morala hipoma ustaviti produkcijo, za katero so izvršene priprave. In ker je delavstvo odvisno od meze, bi prišlo lahko v nesrečo, če bi nenadoma izgubilo delo, za katero ne bi dobilo o pravem času nadomestila.

Ta abnormalnost se mora pa vendar omejiti na najnujnejšo mejo, kar nekaterim podjetnikom gotovo ne bo všeč. Nič ne bomo iznenadeni, če bomo po raznih kapitalističnih listih čitali članke, o potrebi velike armade in velikih vojnih zalog. Poizkusi takega "prepričevanja" so se lahko opazili že v času, ko se nihče ni vedel, kdaj bo vojna končana; pri tem pa ni bilo posebno težko izslediti zveze dotičnih časopisov z gotovimi kapitalističnimi družbami, ki bi jim bila velika armada vir trajnih, zagotovljenih profitov.

Prehod iz vojne v mirovno industrijo se mora izvršiti, ker je produciranje za mirne razmere nepotrebnih predmetov zapravljanje dela in materiala in izguba na narodno bogastvo. V socialistično urejeni družbi ne bi delal tak problem nikakršnih preglavic; na en dan ne bi bilo treba izdelavati reči, ki niso potrebne za porabo. Ker bi bila vsa industrija skupna zadeva, ne bi mogla nastati nobena kriza, če bi se moralo v nekaterih podjetjih postaviti delo, da se preuredi za drugo industrijo. Delavci pa tu di ne bi imeli nič škode, če bi dobili nekaj počitnice.

Kar bi bila v socialistični družbi igrača, je splošno z nešteti težavami v kapitalistični. In največja naloga je, da se premagajo te težave s kolikor mogoče manjšimi žrtvami.

S predsednikom soglašamo v tem, da se ta naloga ne izroči kongresnemu odboru, ampak da se ustanovi odbor izvedencev, v katerem morajo biti delavski interesi zadostno zastopani. Mnenje, da mora vsako reč reševati kongres, se smatra za zelo demokratično, pa je v resnici reakcionarno in sloni na prazni fikciji, da je kongres vsegaveden. Demokratično izvoljen parlament je potreben, da ima narod pooblaščen in odgovoren zbor za izdelavanje zakonov. Toda kongresniki in senatorji niso voljeni kot specialisti za vse mogoče zadeve; nobeden izmed njih in tudi vsi skupaj nimajo vsega znanja, ki je potrebno za razumno reševanje vseh vprašanj, pojavljajočih se v najraznovrstnejših slučajih. Specialne zadeve morejo uspešno le taki ljudje reševati, ki jih specialno razumejo, in rekonstrukcija industrije spada med tiste zadeve, za katere je potrebno temeljito znanje, ki se ne pridobi s tem, če kdo pri političnih volitvah dobil gotovo število glasov.

Olajšala bi se naloga, če bi se razširila vsaj vladna kontrola industrij kot priprava, da se prevzamejo podjetja ob primernem času sploh v javno last. Vojna je pokazala toliko prednosti javne uprave pred privatno, da bi bilo vredno iz teh izkušenj izvajati posledice. Velekapitalisti bodo kričali, da je to socializem; ali to je edina pot, da se Zedinjene države rešijo gospodarske in politične kontrole plutokratov.

MAKSIM GORKIJ RUSKIM ŽENSKAM.

Najzanimivejša pisma, kar sem jih dobil zadnji čas, so mi pisale ženske. Ta pisma, posledice vihrave sedanjosti, so prepojena z jezo in ogorčenjem. Toda ta pisma niso tako apatična, kot so na primer pisma moških.

Vsako žensko pismo je vzklík žive duše, vkovane v neizmerno trpljenje groznega časa. Kdor čita ta pisma, misli, da jih je pisala ena, edina ženska — mati življenja. Misli, da jih je pisala ona, ki je dala svetu plemena in narode, ona, ki je že in ki še bo rodila vse velike ljudi. Ona, ki je pomagala možu, da je premagal živalski nagon ter ga izpremenila v nežno ekstazo ljubezni.

Ta pisma so vzklík bitja, ki je oklicalo v življenje filozofijo, ki je navdahnulo umetnost, ki še vedno trpi vsled nevolazne žeje o lepoti, življenju in veselju... Pisma, okaterih pišem, so polna tožba.

Matere se pritužujejo nad uničevanjem človeštva. Matere pravijo, da so ljudje podivjali, da so postali nečastni ter da ugrožajo moralno.

Matere preklinjajo v teh pisnih boljše čase, kmete, delavce in jim privoščijo vse kazni, vse grozovitosti in vsako trpljenje.

Vse je treba obesiti, vse ustreliti in vse uničiti!

To zahtevajo žene, matere in rodnice vseh ženijev, vseh zločincev, vseh propalcev in vseh poštenjakov. To zahteva ravnatelj mati Krista kot mati Judeža, mati Ivana Groznega in mati nezamislivega Machiavellija, mati Franciške Asiškega in mati sovražnika vsega veselja, Filipa II., ki se je v vsem svojem življenju samo tedaj zamejal, ko je dobil poročilo o strašni Jernejevi noči.

Smrt, nasilje, uničenje! — To kriči žena, katero možki občuduje. To kriči ženska, ki vodi možkega k veličini in lepoti.

Vir vsega življenja in vse poezije kriči:

— Ubiti, obesiti, razmesariti!

Ali ni najslajše, najtemnejše protislovje, če zahteva uničenje vsega veličanstva tisti, s katerim je obdala zgodovina žensko?

Ali se morda ženska ne zaveda svoje velike kulturne naloge, ali ne čuti več v sebi svojega ustvarjalnega duha, ali se je popolnoma vdala obupu, ki ga je povzročila zmeda revolucionarnih dni?

Ne bom se natančneje spuščal v to vprašanje, ampak pripomnim le sledeče:

Ve ženske prav dobro veste, da spremljajo porod vedno bolečine, da je novi človek rojen v — krvi! — To je zlobna ironija slepe narave.

Ko porajate v bolečinah svojega otroka, kričite kakor živali, ko pa pritisnete novorojenega otroka na svoje prsi, se nasmejete s smehljajem Matere božje.

Ne bom vam očitel vašega živalskega tuljenja; zdi se mi, da razumete silne bolečine, ki to tuljenje povzročajo, saj bi sam omagal z ozirom na tako trpljenje, če ravno nisem ženska.

Želim pa iz vsega srea, iz vse duše, da bi prej ko mogoče pritisnile z nasmehom Matere božje na svoje srce novorojenega človeka — novo Rusijo!

Pomisliti je treba, da ne predstavljajo revolucija le cele vrste grozovitosti in nasilja, pač pa tudi celo vrsto junastva, časti, samozatajevanja in nesebičnosti.

Ali ne razumete tega?

Ali sta vas res tako preslepila sovražstvo in mržnja?

Štiridesetletna državljanska vojna osemnajstega stoletja je rodila v Franciji strašno razoranost. Pomislite samo, kako doberdelen vpliv je izvajala Julija Recamier!

In koliko je primerov v svetovni zgodovini! Koliko imamo primerov, da je vplivala ženska na razvoj človeških čustev in idej!

Vaša naloga je, matere, da izkažete človeštvu neizmerno ljubezen, da se napram njemu vzdržite vsakega srda in jeze.

Boljševiki!

Pomislite vendar, da so tudi oni ljudje kot smo mi, da so tudi boljše ženske rodile matere, da ni v njih nič več živalskega kakor v nas. Najboljši med njimi so izborni ljudje, in zgodovina Rusije bo s časom lahko ponosna nanje. Naši otroci in naši vnuki bodo občudovali njih energijo.

Njih delovanje je pa podvrženo največji kritiki, da celo najzlobnejšemu zasmevanju. Vse to morda v večji meri, kot zaslužijo.

Nje obdaja duševo sovražstvo nasprotnikovega srda, in kar je morda še huje, obdaja jih priljudno prijateljstvo onih, ki so se priplazili kot lisjaki, da bi jih izrabili kot volkovi in da bi — kot je upati — poerkali kakor psi.

Jaz da branim boljše ženske!

Ne, jaz se borim proti njim. Toda jaz branim ljudi, katerih odkritosrčno prepričanje mi je znano. Znana mi je njih osebna pravičnost, in znano mi je, da so iz pravičnih ozirov posvetili svoje delo narodu.

Vem nadalje, da izvajajo najgrozovitejši strokovnjaški poizkus na živem telesu Rusije.

Jaz znam sovražiti. Toda rajši sem pravičen, kot da bi sovražil.

O da, oni so napravili velike, silne napake. Pa tudi bog se je zelo pregrešil, ker nas je napravil bolj neumne, kot bi morali biti, in tudi narava se je v marsičem zmotila.

Kdor hoče, pove tudi o boljše-vikih marsikaj dobrega.

Meni ni znano, kakšne posledice bo imelo njih delovanje, pravim pa, sodeč s psihološkega stališča, da so boljše ženske napravili ruskomu narodu veliko uslugo s tem, da so zainteresirali maso ruskega naroda za velike dogodke, ne da bi uničili rusko deželo.

Rusija sedaj ne bo propadla, ker se je narod prebudit na novo življenje.

V ruskomu narodu se porajajo nove moči, ki se ne boje niti blaznosti političnih novineev, niti pohlepa tujezemskih roparjev, kateri so prepričani o svoji nepremagljivosti.

Rusija se krčvito bori, toda junško prestopa strašne bolečine preporoda.

Ali je vaša želja, da bo prej ko mogoče rojena lepa, nova, dobra, človeška Rusija?

Dajte si dopovedati, o matere, da sta sovražstvo in srd slaba pomagata pri porodih.

JEZIKOVNI BOJ NA NORVEŠKEM.

Prve korenine norveškega jezikovnega boja segajo okoli 500 let nazaj. V začetku 14. stoletja je začela Norvegija iz deloma še neznanjih vzrokov rapidno propadati. Stara norveška literatura je skoraj popolnoma umrla, narodno plemstvo je izginilo, mešanstvo je ubožalo, trgovino je prevzela Hansa, država je izgubila svojo samostojnost; združili se najprej s Švedijo in pride pozneje kot provinca pod Dansko. Z dansko nadvlado se je širil tudi danski jezik. K temu je pripomogla pred vsem reformacija. Prišli so danski pastirji, pridige so se vršile v danskem jeziku itd. Le v zakonodaji se je norveščina še precej obdržala. Končno je tudi tu zmagala dansčina. Zakoni iz leta 1270 so bili leta 1604 prestavljeni na danski jezik. S tem je bil prizadet staremu norveškemu jeziku zadnji udarec. Padel je na stopnjo navadnega "kmetjskega" dialekta, ki je vegetiral le med priprostimi ljudstvom.

V 18. stoletju pa se je začel v skandinavskih deželah nov socialen razvoj. Nastalo je novo mešanstvo in uradništvo, ki je začelo kazati poseben norveški provincializem. V danski literaturi so se začele pojavljati že okoli 1700 močne norveške poteze. Za časa Napoleona se je odtrgala Norvegija od Danske in stopila v unijo s Švedsko, s katero se je razdružila, kakor je znano, pred par leti. 17. maja 1814 je zboroval v Eidsvoldu prvi storting (parlament) svobodne Norvegie. Ker ni bilo plemstva, ker je bil trgovski stan zelo slab in ker je bilo kmetstvo prebivalstvo še precej na nizki kulturni stopnji, je potegnili uradništvo, ki je predstavljal najinteligentnejši del naroda, vso vladno nase, akoravno bi imeli po ustavi odločevati v prvi vrsti zemljiški posestniki.

Okoli leta 1830 se je situacija polagoma spremenila. Kmetje so se začeli emancipirati. Vedno več jih je prihajalo v parlament in leta 1884 so dobili popolno zmago. Leto na to je prišel prvi kmet v ministristvo. Tudi danes zavzema v vladi eno mesto kmet in sicer kot kulturni minister. Ker je ločil kmete od uradnikov velik propad glede izobrazbe, so skušali premostiti ta prepad na dva načina: na eni strani s široko ljudskošolsko izobrazbo kmetjskega prebivalstva in z ljudskimi univerzami, na drugi strani pa z bojem proti stari, sedanji dobi neustreznosti: "humanistični" izobrazbi. Na obeh straneh so dosegli značne uspehe. Razlika v izobrazbi se je poznala posebno v jeziku. Vsa višja izobrazba je bila navezana po več stoletij na dansčino, katero je smatralo prebivalstvo, ki je govorilo svoje dialekte, za nekaj tujega, akoravno ni razlika med obema večja kot med "Hochedeutsch" in "Plattdeutsche". Z dobro voljo je medsebojno razumevanje popolnoma možno. Ker je smatrala vsaka stranka svoj jezik za edino "narodnega" in upravičene, je nujno nastal jezikovni boj, ki traja še danes.

Sredi 19. stoletja je nastopil v tem boju Ivan Aasens, kmetijski sin iz severozahodne Norvegie, jezikoslovec in pisatelj, dober poznavatelj norških dialektov, ki se ni omejil, kakor pretežna večina filologov, samo na analitično jezikoslovje, temveč je pristopil na podlagi svojega znanja tudi k sintezi, s katero dobi jezikoslovje šele pravi smisel in ceno. Stavil si je namreč nalogo ustvariti iz ži-

vihih dialektov na podlagi stare norveščine nov spisovni jezik. Vsak spisovni jezik je takorekoč stiliziran, umeten in poprečen izraz govornih dialektov; zakaj ne bi bilo mogoče zgraditi na podlagi danega materiala enoten spisovni jezik? Tako si je skoraj gotovo rekel Aasens, preden je ustvaril svoj "landsmaal" (deželni jezik) v nasprotju z "riksmaalom" (državnim jezikom), ki je bil prvotno danski. Tako so prišli Norvežani do novega jezika, ki ga v začetku sicer ni nihče govoril, pač pa so ga vsi razumeli. Danes se rabi že tudi v govoru. Tekom polstoletja se je "landsmaal" nekoliko spremenil, posebno pod vplivni pisateljev. (Garborg, Vinje Haegstad), ki so ga rabili. Najslavnejša norška pisateljica Bjørnson in Ibsen sta pisala v "riksmaal", ki se je tekom razvoja precej oddaljil od dansčine. Tako ima norveški narod sedaj dva jezika. Oba se smatra za narodna. Tekom časa sta se oba zelo približala, tako da trdijo nekateri norveški "utopiisti", da se v dogledni dobi združita.

Po mnenju nekaterih je iskati vzrok tega boja pred vsem v globokem nasprotju med vzhodom in zahodom Norvegie. Landmaal je nastal na zahodu med gorskimi posestniki, ribiči in mornarji, ki so se šutili vedno kot razred nižje vrste napram premožnim kmetom z vzhoda. Ti poslednji, ki so od svetovnega prometa bolj oddaljeni, so bolj konservativni in torej nedozvetni za novotarije kakor je na primer landsmaal. Ker se je razvijal landsmaal pod vplivom zahodnih dialektov, je umljivo, da ga vzhodno kmetstvo prebivalstvo ne smatra za domačega in se ga brani, akoravno je stari norveščini bližji, kakor pa njih dialekti. Nekateri sociologi so utemeljevali to nasprotje tudi s tisoletno plemensko razliko, češ da se je ohranilo na zahodnem obrežju staro predgermansko prebivalstvo.

Razširjanje landsmaala zelo napreduje. K uspehu so pripomogli posebno učitelji, ki prihajajo večinoma z zahodnega obrežja, kjer je landsmaal doma. Kljub temu, da se mu je posrežilo priboriti veljavo, je za znanstveno uporabo še premalo predehen. Njegovi pristaši upajo v dogledni dobi tudi to doseči.

Boj med obema jezikoma norveškega naroda se bojuje tudi na političnem polju s političnim orožjem. Storting ima danes 76 zastopnikov leveice (naprednjaške skupine), 24 zastopnikov desnice (konservativnejši element) in 23 zastopnikov socialne demokracije. Od teh je desnica v splošnem za riksmal, levica pa za landsmaal. Socialna demokracija ne zavzema danes v tem malenkostnem boju nobenega principijelnega stališča. Levica, ki ima večino, je vpeljala v višje šole poleg riksmala tudi landsmaal, proti čemur se desnica fanatično bori. Da ta boj, ki se vrši na obeh straneh v imenu naroda in nacionalizma, Norvegiji ne koristi, leži na dlani. Kako se ta boj konča, je za enkrat težko preokovati.

Jezikovno vprašanje na Norveškem je za nas Jugoslovane zelo zanimivo in poučno in sicer zato, ker nastopa tu jezik, ki je bil zgrajen pred pol stoletjem umetno na podlagi dialektov, ki se med seboj ravno tako razlikujejo kot jugoslovanski literarni jeziki. Ako je bilo mogoče to na Norveškem, zakaj bi ne bilo možno sestaviti na podlagi sedanjih treh jugoslovanskih literarnih jezikov skupen jugoslovanski jezik? Konservativni in pesimistično razpoloženi ljudje bodo pač ugovarjali, da je to neizvedljivo in nemožno, ne da bi svojo trditve dokazali. Aasens je podal s svojim landsmaalom klasičen dokaz, da je to izvedljivo. Treba je le želiti in hoteti. Ako večina merodajnih faktorjev ne bo niti želela niti hotela, potem je seveda stvar neizvedljiva, akoravno je morebiti možna. Na drugi strani so zopet ljudje, ki hočejo rešitev jugoslovanskega jezika prepustiti "prirodni" razvoju in odklanjajo vsako vmešavanje v jezikovni razvoj, nevedno, da je šel doslej ravno v nasprotno smer in da bo treba novih znanj sil v podobi našega zavednega sodelovanja, ako bomo hoteli, da se razvoj obrne v smer enkratnega skupnega jugoslovanskega jezika. Čakanje, da prinese rešitev razvoj, ni nič drugega kakor znak novodobnega fanatizma komodnih ljudi.

Ako uravnavajo stavbni tehnik tok voda in grade umetne struge, zakaj ne bi smeli tudi jezikovni tehnik (jezikoslovci) poseči k sintezi, konstrukciji in napraviti iz treh neekonomičnih, en sam ekonomičen jezik? Ne bi bilo na- pačno, ako bi se našel tudi med nami Jugoslovani kak Aasens, ki bi nam podal skupen jezik, katerega bi v začetku nihče ne govoril, pač pa bi ga vsi razumeli. Da bi imel uspeh zasiguran, bi moral vzeti seveda iz sedanjih 3 jezikov (srbo-hrvatskega, bolgarskega in slovenskega) najlepše, najbolj praktične in najbolj logične oblike in vse te neovrgljivo utemeljiti. Gotovo bi se našli tako pisatelji, ki bi z veseljem pozdravili ta projekt, začeli pisati v novem skupnem jeziku, ga dopolnjevali in spopolnjevali. Tekom pol stoletja bi imeli že lahko poleg svojih zgodovinskih jezikov tudi skupen jugoslovanski literarni jezik, ki bi se rabil tudi že v govoru. Čez noč se taka zadeva seveda ne more rešiti, kakor se tudi ne da rešiti s puhlimi nacionalističnimi frazami. Treba je želje, volje in dejanja.

Lahko pa se zgodi, da bo treba tudi pri nas računati s kakšnim jezikovnim bojem, kakor hitro se bodo skušali realizirati od kakšne strani — konkretni načrti glede skupnega jezika; kajti med Jugoslovani je mnogo separatistov, ki nočejo pripustiti tendence, nadomestiti sedanje jezike s skupnim jezikom.

Gotovo bi nastala stranka, ki bi zagovarjala jezikovni "status quo" in se borila proti uvedbi skupnega jezika na političnem polju. Tak jezikovni boj bi utegnil mnogo škodovati. Ker nam je znano, da se ima vsaka novotarija, ki se tiče cele socialne skupine, boriti s konservativnimi elementi, ni na ta boj polagati prevelike važnosti. Brez boja se v takih zadevah ne doseže navadno nič. Ako hočemo nekoč postati torej en narod, moramo stremeti, da odpravimo to, kar nas danes najbolj loči, t. j. separatistične literarne jezike in jih nadomestiti s skupnim. Drugeče se reducira vsa jugoslovanska ideja le na stremenje po federalizaciji avtonomnih jugoslovanskih narodov.

Naši Zapiski.

Iz Newark, O., smo dobili poročilo, da je umrl sodrug Anton Gradišar. Pokojni Gradišar je bil pred več leti eden najaktivnejših sodelavcev in agitatorjev za Proletarec in socializem v obče. Posebno clelandski sodrugi ga dobro poznajo. Nepozaben spomin!

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 30—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas, veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

Epidemičen strah.

Javni zdravniški strokovnjaki zatrjujejo, da je najhujša epidemika, ki izhaja iz strahu. Ravno v seranem času je uničil več ljudi strah kakor pa influenza. Posledica strahu je zelo usodna za prebavne in krvodelne organe, ako pa trošite Trinerjevo Grenko Vino, vam povzroči to zanesljivo zdravilo čut sigurnosti in moči, kar je zelo pomenljivo pri odvrčanju bolezni. Ono popolnoma izčisti drob, pomore prebavi in ojači celo telo. Cena \$1.10. (Samo po lekarnah). Decembra je mesece pljučnice. Pripravite se proti kašlju, prehlajenju in imejte vedno pri rokah Trinerjeve Sedative zoper kašelj. 25 in 50c po lekarnah, po pošti 35 in 60 centov. Joseph Triner Company, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, Trinerjevo-Angelica-toniko in druga Trinerjeva zdravila je dobiti od danes naprej izključno po lekarnah ali pa v trgovinah, ki kupčujejo z zdravili. Trinerjev laboratorij je do skrajnosti obložen z naročili za lekarne in vlado. Zato ne more več izvrševati naročil od drugih trgovcev ter prosi, naj se vsi obrnejo do lekarn ali trgovcev, ki kupčujejo z zdravili, kadar hočejo kupiti Trinerjeva zdravila.

(Advertisement.)

Apel članom Slovenske Sekcije J. S. Z.

Na bojiščih je končana več kakor štiriletna, krvava vojna.

Vse drugače se zaključuje ta strašna drama, kot so pričakovali tisti, ki so jo začeli. Troni, ki so se hoteli povišati nad ves svet, so porušeni v prah. Kakor epidemija, ki ne pozna prizanašanja, je prišlo nad kronana veličanstva, nenadoma zapušena od božje milosti. Kar se je zdelo najbolj nemogoče, je danes resnično: Nemčija s svojo dolgo vrsto dinastij in dinastije, je republika...

Sanje o osvojitvi sveta so se razblinile kakor jutranja megla pred vzhajajočim solncem. Militarizem, opora avtokratov, ki so ga smatrali za absolutno zanesljivo sredstvo svoje sile, je diskreditiran. Srednjeveški sistemi vladanja so razgaljeni pred ljudstvom in njih nespособnost je očitna.

Drugače se je končala vojna, nego so upali njeni začetniki... Žalovanje avtokratov je veselje narodov.

Toda opravičena radost ob padcu kron in porazu Cezarske prevzetnosti nas ne sme upijati. Krvava vojna na bojiščih je končana; boj na zemlji ni konec, in naši pogledi morajo biti jasni, da nam ne ostanejo nevarnosti skrite in nas ne preseneti sovražnik.

Slovenska Sekcija je podpirala Zedinjene države v tej vojni po svojih najboljših močeh, ne iz želje po prelivanju krvi, ne iz sovraštva do ljudstva v centralnih državah, ampak iz spoznanja, da se ne more nemška in avstro-ogrska avtokracija premagati drugod, kakor na bojišču, a da ne more biti brez poraza te avtokracije svobodnega dihanja v Evropi in miru na svetu.

Dogodki zadnjega časa, polni dramatične sile, so nam dali prav. Vojaški poraz Avstrije in Nemčije je poraz Habsburžanov in Hohenzollernov ter cele rajde nemških kraljev, knezov in vojvod. Ko je bil njih militarizem na bojišču premagan, so padle krone kakor zrele hruške. Dokler je bila v militarizmu črna sila, je ležala njegova hipnoza kakor mora nad ljudstvom in misel na revolucijo se je zdelala blazen fantazem.

Katastrofa cesarjev in kraljev opravičuje takiko Slovenske Sekcije.

Ali naše naloge niso končane; novo poglavje se pričenja, a to ne bo poglavje zadovoljnega počitka, temveč doba krepkega organiziranja in živavega dela.

Zmaga na bojišču je porušila mnogo zastarelega, kar je stalo na poti napredku. Toda odstranitev nekaterih zaprek še ne pomeni, da je dosežen cilj. Še so na svetu izkoriščevalci in izkoriščani; še se kupiči nepotrebno, prekomerno, ne po-

rabi, ampak povečanju diktatorske sile služee bogastvo na eni strani, še se širi materialno in duševno pomanjkanje, čisto prehajajoče v črno bedo, na drugi strani.

Dokler je na svetu to kričeče nasprotje, ne more biti socialnega mira. A če hoče delavstvo, ki je trpeči del v tem konfliktu interesov, da zmaga kdaj pravica tudi na socialnem polju, mora postati močno — močno v svoji organizaciji, močstališča.

Evropski cesarji in kralji so davno slišali klic, ki jih je pozival, da naj stopijo s svojih prestolov in vrnejo ljudstvu pravice. Klici in svarila so bila zaman; šele ko jim je potres porušil trone, so se vdali neizogibni usodi. Nobenega znamenja ni, da bi zadostoval apel do industrijskih in finančnih, do prometnih in zemljiških avtokratov in da bi abdicirali iz spoznanja pravice. Tudi kapitalistični absolutizem se ne umakne prostovoljno.

Groze štiriletno vojne nas niso napravile krvoločne; le še bolj so povečale naš gnus pred prelivanjem krvi in pred vsemi barbaričnimi sredstvi. Toda socialni boj je dejstvo. Neizogibno ga povzročajo razmere; naša volja ga ne more ustaviti in ga ne more odpraviti. Le študirati ga moremo in iz rezultatov študija lahko izvajamo svoje zaključke. Iz rezultatov študija lahko izvajamo svoje zaključke.

Boj je neizogiben. Za nas ostaja le vprašanje, kako bi mogli odpraviti iz njega brutalnosti, kako prihraniti žrtve, kako ga spraviti v kulturne oblike.

Največ je pač odvisno od naših nasprotnikov. Tam, kjer je izkoriščanje brezobzirno, kjer je zatiranje tiransko, kjer se zapirajo ljudstvu vrata kulture in se pehajo delavske mase v nevednost, ne more biti rezultat nič drugega, kakor suženjski upor z vsemi grozotami spontane, neorganizirane in nesmotrene revolte. V tem oziru ne moremo nič drugega, kakor svariti mogotce.

V naših močeh je le to, da organizirano delavstvo, da ga izobrazimo, da mu kažemo pot do političnih pravic, da pretvorigo slepo sovraščee zaničevanje sužnje v zavedne in samozavestne bojevnike.

Čim bolj se nam posreči ta naloga, tem gotovejša je zmaga delavstva in tem več jamstva bomo imeli, da se izvrši prehod v novo družabno življenje brez nepotrebnega nasilstva.

Slep mora biti, kdor ne spozna v pričo žive zgodovine, da koraka človeštvo z orjaškimi koraki socializmu nasproti in se s tem približuje dobi brez zatiranja in izkoriščanja, brez konkurence in

krvavih vojn. Toda dogodki časa nam trdi kažejo, da pride le zavedno delavstvo do cilja. Žalostni položaj Rusije nam daje zgled morda junakega, morda požrtovalnega eksperimenta, toda eksperimenta, ki ne vodi do svobode in pravice, ampak do anarhije, trpljenja, slabosti in strahot. Poizkus revolucije z nezavednimi masami, ki ne znajo nič drugega, kakor sovražiti, ni zgled za posnemanje, ampak daje proletariatu le nauk, da mora iskati drugačna pota za osvoboditev.

Organizacija in izobrazba sta nujna pogoja za socialno osvoboditev.

Slovenska Sekcija J. S. Z. ima nalogo, da organizira slovensko delavstvo in da mu poda čim več izobrazbe. V sedanjih dobi pa ima tudi še drugo nalogo, tako veliko in pomembno, da je ne sme poodenjati nihče med nami.

Ameriška "Socialistična Stranka" je začela na kriva pota utopizma. Vojna ni bila edini vzrok, ki je poglaval našo zvezo iz nje; vojna je le popolnoma jasno pokazala, da so se v stranki vgnezdili absolutno napačni pojmi o socializmu in da je na mesto smotnega dela stopilo puhlo pridigarstvo in bahaško frazerstvo. Žalostni polom pri novembrskih volitvah, za katere so voditelji obljubovali trideset do štirideset kongresnikov in celo vrsto drugih uradnikov, neuspeh s kandidati, strašno padanje glasov priča bankrot zgrešene politike.

Po tej poti ne pride delavstvo do rešitve. In ker je ta metoda neuspešna, delavstvu škodljiva, je treba stranki dokazati, da mora opustiti otročji diletantizem in prazno deklamiranje, ali pa napraviti prostor drugi stranki, ki bo znala delavstvo res organizirati in socialistično delati.

Dokler smo bili v stranki, so bile naše besede zaman. Poizkusimo, če jo bo od zunaj mogoče pripraviti k pameti.

Sodrug! Poživite svoje klube! Agitirajte, da jih povečate! Dramite delavce, pokažite jim, kako reči so časi, privedite jih v svojo vrsto, in če pokažemo, da imamo armado zavednih ljudi, ki razumejo socializem, pridejo zapeljanci v stranko morda do spoznanja, da se morajo iztrezniti in se podati na pot pametnega dela.

Če pa ostanejo zakrknjeni, moramo biti močni, da pomagamo namesto pikarske sekte ustvariti pravo, za delo sposobno delavsko stranko, ki bo mogla in znala zbrati milijone proletariata v tej deželi, uveljaviti njih moč na političnem in gospodarskem polju in jih privedi do osvoboditve.

Sodrug! Upanje, da se zbere ameriško delavstvo v tako mogočno stranko, ki bo resnično zastop-

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodnja številka lista je (585) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list.

pala njegove interese, je veliko. Izven Socialist Party stoji Social Demokrat League, ruski socialni revolucionarji, ruski socialni demokratje, Židovska socialistična federacija, poljska socialistična zveza, naša zveza, kmalu nam sledi češka socialistična zveza. V nedeljo se je v Chicagi ustanovila Labor Party iz članstva American Federation of Labor s socialističnim programom. Elementi, iz katerih nastane dolgo zaželeno, nad vse potrebno, mogočno delavska stranka, so tukaj. Socializem dobi tudi v tej deželi kmalu novo življenje in na Socialist Party sami je ležeče, ali bo znala koristno sodelovati ali ne.

Mi pa moramo predvsem skrbeti, da postane naša zveza močna in živa, da se okrepijo obstoječi klubi, da se ustanove novi, da se pomnože člani vsepovsod in da pride življenje na seje. Če bomo močni, bomo spoštovani in naša načela bodo imela veljavo, kakorkoli bo izgledala politična organizacija ameriškega proletariata v bodočnosti.

Slovenska sekcija J. S. Z. je imela vedno čiste cilje socializma pred očmi; vedno je iskala najboljša pota, ki vodijo do cilja. Oklenimo se je vsi sedaj, ko postajajo naše naloge tako važne, kakor še nikdar ne in se očitno približuje cilj, kateremu smo posvetili vse svoje moči. Sodrug! Imajte pred očmi: Moč J. S. Z. bo v sedanjih časih odločilnega pomena za organizacijo vsega proletariata. Zatorej! Na agitacijo in na delo za Slovensko Sekcijo in za J. S. Z.!

S socialističnim pozdravom

Slovenski socialistični klub št. 1.

Filip Godina, tajnik.

Pogoji nemškega premirja.

Pogoji premirja, ki so jih sprejeli in podpisali nemški delegatje v Rhetondesu zadnji ponedeljek zjutraj, in katere je naznanil predsednik Wilson v kongresu v ponedeljek popoldne, so v kratkih besedah:

1. Nemške čete morajo v štirinajstih dneh izprazniti vse zasedeno ozemlje v Belgiji, Franciji, Rusiji, Rumuniji, Turčiji, in na Poljskem; razen tega morajo Nemci izprazniti v devetnajstih dneh Alzacijo-Loreno, Luksemburg in vse pokrajine na levi (zapadni) strani reke Rene ter mostišča na desni strani reke v obsegu dvajsetih milj. Na desni strani Rene mora biti 40 milj širok nevtralen pas od Nizozemske do Švice. Zavezniki okupirajo vse te izpraznjene pokrajine ter navedena mostišča.

2. Zavezniki okupirajo nemške obrežne tdnjave v Cattegatu in imeti morajo odprto pot na Baltičko morje. Zavezniki morajo imeti odprto pot

v izpraznjene ruske in poljske dežele skozi Dancing ali po reki Visli.

3. Nemčija mora dati 5000 topov (polovico težkih in polovico lahkih), 30.000 strojnih pušk, 3000 ognjemetov in 2000 bojnih eroplanov; dalje mora Nemčija dati 5000 dobrih lokomotiv, 50.000 železniških vagonov in 10.000 motornih vozov. Dati mora tudi vse železnice v Alzaciji in Loreni s premogom in z vsemi železniškimi potrebščinami vred.

4. Nemčija mora dati zaveznikom 160 submarink z vsemi križarskimi in mine pologajočimi potapljačami. Dalje mora dati sledeče število bojnih ladij, ki jih izberejo zavezniki: 50 razruševalcev, šest bojnih križark, deset dreadnatk in osem lahkih križark. Vse ostale submarinke in bojne ladje morajo biti razorožene in internirane v nemških lukah, katere določijo zavezniki.

5. Nemci morajo zapustiti vsa pristanišča ob Črnem morju in oddati vse ladje, ki so jih vzeli Rusom.

6. Vse zavezniške trgovske ladje, ki so v rokah Nemcev, morajo biti povrnjene brez zamene.

7. Nemčija mora plačati vso škodo, ki so jo povzročile njene armade v invadiranih deželah; vrhutega mora povrniti belgijski Narodni banki vso odvzeto gotovino in povrniti Rusiji ter Rumunski vse zlato, katerega so Nemci vzeli kot davek ali odškodnino. Denar se izroči zaveznikom, ki ga drže kot zaupniki.

8. Mirovni pogodbi, sklenjeni v Brest Litovsku in Bukareštu, se morata razveljaviti.

9. Vsi ameriški in drugi zavezniški vojni vjetniki v Nemčiji, bodisi vojaški, mornarski ali civilni, morajo biti takoj izpuščeni na svobodo brez zamene za nemške vjetnike v zavezniških državah.

10. Nemške čete v vzhodni Afriki se morajo podati v enem mesecu.

11. Nemčija plača stroške zavezniške okupacije v pokrajinah na zapadni strani Rene. Zavezniki imajo pravico do rekvizicije v teh krajih.

12. Nemške čete ne smejo tekom izpraznitve nevtralnih dežel narediti najmanjše škode in ve; živeti ter ostali material, ki se nahaja tamkaj, mora ostati na mestu nedotaknjeno.

13. Nemčija mora dati natančne informacije, kje se nahajajo morske mine in pomagati mora jih pobirati.

14. Zavezniška blokada Nemčije ostane le v veljavi, toda nemška vlada mora obvestiti vse nevtralne države, da so odstranjene vse ovire njihove plovice v nemških vodah.

15. Premirje je veljavno 30 dni in po preteku tega časa se lahko zopet obnovi.

Klic ob enajsti uri.

NA NASLOV VSEH SLOVENCEV V AMERIKI.

Nemčija je podpisala premirje pod takimi pogoji, da ji ne bo mogoče več misliti na kako obnovo bojevanja. S tem dejstvom je padel zadnji zid, ki je zadrževal mir. Mirovna konferenca je sedaj samo vprašanje časa, ista je torej pred durmi.

Dasi se mi Slovenci na eni strani veselimo konca vojne in mirovne konference, nas na drugi strani navdaja strah pred njo. Kajti zemljepisna lega Slovencev v Evropi je taka, da bo treba izvanredne pažnje, sicer bo pomenila bodoča mirovna konferenca politično smrt za Slovence. Kaj smo Slovenci brez Goriške, brez Trsta in okolice, brez Istre; kaj je Jugoslavija brez Dalmacije?

Res je, da nudi Wilsonovo načelo — samoodločevanje narodov — pravično rešitev slovenskega oziroma jugoslovanskega vprašanja, toda dejstvo, da mi mejimo na Italijo, zaveznicu Združenih držav, in dejstvo, da je velik del evropskega prebivalstva bistveno navezan na tržaško luko, in dalje dejstvo, da so italijanski iredentisti v zadnjih letih delali velikansko propagando z namenom, da svetu dokažejo, da so omenjene zemlje italijanske in ne jugoslovanske; vsa ta dejstva tvorijo veliko možnost, da bodo člani mirovne konference videli razmere v drugačni luči kakor pa jih vidimo mi in kakor vresnici so. V sled tega je nujno potrebno, da Slovenci poučimo ameriško javnost o resničnem stanju tankakajšnjih razmer. Samoočebni se razume, da bo imela ameriška delegacija močno besedo na mirovni konferenci; dalje se tudi samoočebni razume, da se bo ameriška delegacija strogo držala izraženih načel predsednika Wilsona in da se bo v prvi vrsti ozirala na voljo in opravičene želje posameznih ljud-

stev, toda pozabiti ne smemo, da Amerika ne bo sama na mirovni konferenci in da bodo stavljeni vsi mogoči dokazi za in proti, ter da bo Italija napela vse sile, da napelje vodo na svoj mlin.

Italijanski iredentisti so pridno na delu v Združenih državah. Pod raznimi firmami, kakor Italian American News Bureau itd. preplavljajo ameriško časopisje z vsemi mogočimi dokazi, izjavami in članki, da so Goriška, Trst z okolico, Istra in dalmatinsko obrežje "purely Italian" — popolnoma italijanski. Vsak italijanski iredent, ki more dobiti kak časopis, da priobči njegovo izjavo, pripoveduje ameriški javnosti, da so omenjeni kraji čisto italijanski.

In mi Slovenci? Koliko mi storimo nasproti škodljivi italijanski propagandi, ki ogroža najvažnejše dele slovenske in oziroma jugoslovanske zemlje? Nič! Še manj kakor nič. Mi se prepiramo med seboj, eden drugega zmerjamo, eden drugega sovražimo, skušamo eden drugemu škoditi, eden drugega igrati. Ali smo res tako strankarsko zagrizeni in nerazsodni, da mislimo, da delamo za korist slovenskega naroda v starem kraju na ta način? Nesmisel! Kar mi delamo, je delo proti interesom slovenskega naroda in naravnost v prid italijanskim iredentov. Italijani se vselej naše neodvisnosti. Oni imajo v Washingtonu svoj urad, ki jih stane na milijone. Ta urad natanko za leduje naš medsebojni boj.

Zadnji čas je, da se iztreznimo, da sprevidimo svoje škodljivo ravnanje, da se zblížamo, da gremo na novo smoteno delo, na delo za uresničitev vzvišenih načel predsednika Wilsona, da dobimo naš narod v starem kraju to, do česar je na podlagi pravice opravičen. Zato je treba skupnega dela, skupne organizacije, skupnih stremiljenj, skupnih moči!

Poleg tega bo naš narod v starem kraju potreboval naše gnotne podpore: za dosede iste bo ravno tako potrebno skupno delo.

V tem usodopolnem času nam morajo služiti za vzgled naši starokrajski rojaki, ki so v odločilnem času pustili na strani vsako strankarstvo ter šli na skupno delo v prid svojega naroda. Isto tako moramo pustiti na stran svoje strankarstvo in vse predsodke tudi mi ter iti skupno na delo, ako hočemo vresnici pomagati svojemu narodu. Sicer imamo le še malo časa na razpolago, toda povsem prepozno še ni. Iztreznimo se ob enajsti uri in ne pustimo, da bi šla zadnja prilika mimo nas, ne da bi jo izrabili. Kdor je zmožen dopisovanja v časopise, naj piše, kdor je zmožen ustne agitacije, naj agitira, kdor je zmožen obojega, naj dela oboje, in prepričani smo lahko, da bomo imeli v nekaj tednih vse ameriške Slovence zedinjene, če že ne v eni sami narodni organizaciji, jih bomo imeli vsaj zblížane in zedinjene v stremiljenju. Zato, na delo, komur je mar bodočnost slovenskega naroda v starem kraju.

Na podlagi vsega navedenega je lokalna organizacija Slovenskega Republičanskega Zdrženja v Milwaukee, Wisconsin na svoji redni seji dne 10. novembra 1918 sprejela naslednjo resolucijo:

RESOLUCIJA:

Ker se hitro bliža čas mirovne konference, pri kateri se bodo določevale meje in druge podrobnosti za bodočo državo Slovencev in ostalih jugoslovancev;

ker imajo Jugoslovanci, pred vsem Slovenci, tako zemljepisno lego, da jim preti največja nevarnost, da pride velik del njih, to je Goriška, Trst z okolico, zatem del Kranjske, Istra ter obrežje Dalmacije z otočjem pod Italijo;

ker nam je znano, da italijanski iredenti pod raznimi imeni, kakor Italian American News Bureau itd. potrosijo milijone dolarjev za propagando v Združenih državah ter hočejo z lažmi in zavajanji dokazati, da je zgoraj označena zemlja popolnoma ali vsaj po večini italijanska;

ker je sedanjí zgodovinski važni čas našel nas, ameriške Slovence strankarsko razdeljene in nepripravljene, da bi mogli biti kos velikim stavljenim nalogam, v prvi vrsti oni, naloženi nam od strani od italijanske iredente v Združenih državah, in dalje oni, da bi našim rojakom v starem kraju priskočili v prvi in najnujnejši potrebi na pomoč z materialnimi sredstvi;

zato čuti lokalna organizacija Slovenskega Republičanskega združenja v Milwaukee potrebo popriliti na vse ameriške Slovence, da sledijo zgledu svojih rojakov v starem kraju ter se brez razlike na versko ali politično prepričanje združijo v eno močno narodno falango, ki naj v prvi vrsti skuša uničiti škodljive posledice italijanske iredentistiške propagande s tem, da z dejstvi dokaže neopravičenost italijanskih zahtev po jugoslovanskih krajih ter obenem udeležiti opravičenost slovenskih oziroma jugoslovanskih zahtev.

Ista lokalna organizacija apelira iz navedenih vzrokov na izvrševalni odbor SRZ in SNZ, da storita potrebne korake v smeri skupnega dela. Istočasno apelira tudi na članstvo SRZ in SNZ, da opusti dosedanje škodljivo strankarstvo, se iztrezni ter takoj prične z ustnim in pisnim agitacijo za združenje vseh narodno mislečih Slovencev v Ameriki, ker je krfska deklaracija danes nekaj preteklega in ni več nobenega vzroka, zakaj bi ne nastopili v narodnem delu zedinjeni.

Še posebej pa apelira na slovensko ameriško časopisje, da isto ne priobčuje več napadov ne na članstvo SNZ, in ne SRZ, temveč da zastavi svojo energijo in agitacijo za skupno delo.

Določa se tudi, da se ta resolucija s primernim komentarjem pošlje na vse slovenske liste v Ameriki.

Za resolucijski odsek:

Leo Zakrajšek, Frank X. Veranich, John Arnič, Frank Punce, Frank Čandek.

CHARLES BRADLAUGH:

Iz življenja svetnikov.

Sveti otec Jakob.

Prijetno delo je podajati čitateljem črtice iz življenja izvoljenih božjih mož. Tem prijetnejše pa je naštevati zanimive dogodke iz življenja moža, katerega je Bog tako zelo ljubil. Jakob je bil sin Izakov, vnuk Abrahamov. Ti trije možje so bili tako sveti in prosti vsakega greha in njih življenje tako neomadeževano, da se je bibliškemu Bogu zelo dopadlo, biti zvan Bog Abrahamova, Izaka in Jakoba. Res je, da si je Abraham prilastil sužnje, da mu ni bilo ravno mnogo mar za resnico in da je pri neki priložnosti pregnal svojo ženo in njenega otroka v milost in nemilost pešene pušave. Res je tudi, da je Izak v gotovem obsegu sledil zgledu svojega očeta in nelepemu njegovemu delu in da je manjkala Jakobu popolnoma moška čast, da je bil samopašen, umazan, nebratski goljuf, bahji varljivec, zvit lump, ampak vseeno so morali biti dobri ljudje, kajti Bog je bil Bog Abrahamova, Bog Izaka in Bog Jakoba. Ime Jakob se prilaga dobro njegovemu nositelju. Rabin Kalif pravi: "To ime obsega, ako je pojmuje po dobesednem pomenu, globoko zaničevanje, kajti koren besede pomenja "goljufati", "slepiniti". Potem bi bil Jakob zelo nevaran slepar. V tem smislu pravi Ezav v svojem ogorčenju (Gen. 2, 7, 35.): "Po pravici se zove njegovo ime Jakob, kajti že dvakrat me je osleparil: vzel mi je prvorojenstvo, sedaj pa mi je ugrabil moj blagoslov."

Po bibliškem štetju se je Jakob rodil okoli l. 1836 pred Kr., to je 2168 let po začetku in njegov oče Izak je bil tedaj 60 let star. Bibliško štetje je primeroma zelo nezanesljivo, posebno pa na tem mestu. — Ampak mi ne išemo v bibliji takšnih stvari, kajti sicer bi bili varani še mnogo bolj. Išemo tam skrivnosti, čudeže, nesoglasja in ničnost, katerih je vsaka stran polna. Jakob se je rodil kot dvojček z Ezavom na posebno prošnjo Izaka do gospoda v prosep Rebeke, s katero je bil oženjen že 19 let, katere pa mu dotlej ni rodila. Nevarni prirodoslovci (in čudno je, čeprav razumljivo, da je skoraj vsak naravoslovec brezverec) trdijo, da v pomore molitev proti taki boleznii ali takemu nepravilnemu stanju otrobja, ki ima neplojnost za nasledek. Da bi pa učenici naši gospodje priznali, da ne poučuje biblija učenih predmetov, je nemogoče in zato se mora vsakdo izmed nas sam prepričati, da je vse, kar hoče podati biblija znanstvenega, ničnost. Se predno se je Jakob rodil, je sklenil gospod, da doseže on in njegovi potomci oblast nad Ezavom in njegovimi potomci — "da bo starši služili mlajšemu" (Gen. 25, 23). Biblijski bog je pravičen bog, ampak slabotnemu človeku ni lahko razumeti pravičnosti v njegovem sklepu, ko je obsodil otroke starejšega Ezava, da služijo otrokom mlajšega Jakoba. Še predno so se narodili.

Jakob je prišel na svet držeč se pete Ezava, prvorojenega brata, kakor kakšen bojazljivec v boju življenja, ki se ne upa premagati zapreke, ki se mu stavi na pot a je vendar pogumen za-

dosti, slediti drugemu pogumnemu bojevniku in pobrati sadove njegovega dela.

In otroka sta rastle; Ezav je bil spreten lovec, mož poljan; Jakob pa priprost mož, ki se valja doma po kozah in blazinah. Nekega dne pa se vrne Ezav do smrti utrujen z lova domu. Ker je bil gladek, je šel k Jakobu, edinemu svojemu bratu, dvojčku in mu rekel: "Daj mi jesti, prosim te, nekaj jesti, kajti zelo sem lačen." V podobnem slučaju bi vsakdo, ako ga kdo prosil, nemudoma ponudil drugemu najboljšo kar ima, posebno ako je drugi lastni in edini njegov brat, ki je sesal iz istih prsi pod istim krovom. Ampak Jakob ni bil mož, on ni bil brat, on je bil samo eden izmed božjih izvoljenec, ki je bil izvoljen od boga še pred svojim rojstvom. Kakor bi vedel, kaj je nčil Jezus: "Mi hoče li kdo slediti a sovraži svojega brata, ne more biti moj učenec." Ta nauk, propovedovan davno za njim, je čutil v sebi božji izvoljenec. Jakob se je po njem ravnal. To je ena izmed neizgovornih, če se zločin, da je ljubezen do Boga združena s sovraštvom napram človeku. Jakob je bil eden izmed ustanoviteljev židovskega plemena in že v tem predzgodovinskem času je bila njegova naklonjenost k sleparskim kupčijam zelo razvita. In odgovoril je Ezavu: "Prodaj mi takoj danes svoje prvorojenstvo." Izgladovani brat se je branil zastoj in prvorojenstvo je bilo predano za skledico leče in košček kruha. Ako bi dandanes kdo tako mirko in nepošteno izrabljaj nesrečo svojega brata in ga ogoljufal za njegovo prvorojenstvo, bi se ga izogibali vsi dobri in pošteni ljudje kakor nebratskega roparja in najnižje grdobe. Ampak pred okoli 4000 leti so veljale pri bogu čisto drugačne osnove npravnosti. V istini, je li bog nespremenljiv, morajo biti božji pojmi o časti in poštenosti popolnoma drugačni in slabši, kakor so pojmi o takih stvareh pri največjih potepuhih. Bog je pohvalil in potrdil Jakobovo ravnanje, kar je dokazal pozneje s priznanjem svoje naklonjenosti k Jakobu in s svojo skrbjo za poznejšo dobrobit svojega svetnika po božjem vzoru.

Iz te povesti se učimo, da velja vsako dejanje, ki ga mora smatrati posvetni, pošteni človek kot lumparijo, slepovernemu verniku za pobožno delo, ako se razumeva po duhovniško. V istini, treba je zelo mnogo vere, da se to razume. Tako izgleda na primer kot sleparija in hudodelstvo, pobirati od ubožnih otrok v šoli ali cerkvi denarje v misijonske namene za afriške zamorce in potem privedi s tem denarjem bogate pojedine za nekaj pitanih misijonarjev in pridigarjev. Kdor ima več vere in manj razuma, vidi v tem bogu dopadljivo pobožno delo in ne zapazi, za kakšno čisto drugačno, posvetne namene se je ta denar nabiral. "Pobožni" pridigarji in razkladatelji sv. pisma pravijo, da Ezav, ni ceni svojega prvorojenstva in ne vidi v tem Jakobovega hudodelstva in ne človečnosti.

Ko je Izak ostareel in čutil, da se mu bliža smrt, je hotel Ezavu kot prvorojencu — kajti on ni vedel ničesar o prdaji — po tedanji šegi po-

deliti svoj blagoslov. Zato je naročil svojemu sinu, da vzame svoj lok, mu vjame neko zverino ter pripravljaj zanj jed, ki jo je starček rad imel. Ko se je Ezav oddaljil, se je prikazal Jakob in napravil po nasvetu svoje matere Rebeke jed in jo podal, izdajajoč se za Ezava, očetu ter zahteval njegov blagoslov. Slepi starec je vprašal: "Kdo si, moj sinček?"

Laž je menda gnusoba pred gospodom bogom. Gospod je ljubil Jakoba, ali Jakob se je lagal slepemu, staremu svojemu očetu in rekel: "Jaz sem, Ezav, tvoj prvorojenec." Izak je dvomil in vprašal, kako je mogel tako hitro zverino vjeti. Jakob pa, ki ga je Bog ljubil, je odgovoril kakor najnesramnejši bogokletnež: "Gospod, Bog moj, mi je pomagal, da sem hitro našel na zverino." Izak je še vedno dvomil in vpraševal dalje: "Si-li ti Ezav, moj sinček?" Bog je Bog resnice in je ljubil Jakoba, in vendar je odgovoril Jakob: "Sem." In Izak je dal Jakobu svoj blagoslov v trdni veri, da blagoslovlja Ezava in Bog je dovolil, da se je ta goljufija posrečila in je navrh še sam blagoslovil Jakoba.

V posebnem pisanju, imenovanem "Epistola k Židom" se nam pripoveduje, da "je Izak v veri blagoslovil Jakoba." Ali kakšno vero je imel Izak? Vera, da je Jakob Ezav, je bila vzbujena s sleparskimi pripomočki. Bila je posledica napačnih trditve. In mnogo je takih ljudi na svetu, ki nimajo nobene boljše podlage za svojo nabožensko vero, kakor jo je imel Izak, ko je blagoslovil Jakoba. Sv. Avguštin in drugi cerkveni očete zagovarjajo Jakobove laži češ, da to niso bile laži, ker je Bog že davno prej sklenil, da se zgodi tako, in če so bile laži, da so bile le male in odpušne laži, svete laži, kakor jih uporabljajo duhovniki, da privabijo koga v cerkev in za prispevke.

Laž je vedno in povsod gnusoba, ali lagati se umirajočemu na smrtni postelji je že zločin. Smrt pred očmi je privedla marsikaterega hudodelca do priznanja resnice, ali na Jakoba to nikakor ni učinkovalo. Čeprav je Izak umiral, se grabežljiv Jakob za to ni zmenil, samo da izvabi od umirajočega očeta svojo korist. Bog menda ljubi pravičnost in sovraži krivičnost, vendar pa je ljubil nepoštenega Jakoba in sovražil poštenega Ezava. Vsi hudodelci se odlikujejo več ali manj s strahopetnostjo. Jakob ni delal izjeme tega pravila. Njegov brat je grozil, razsrdil nad sleparijo, storjeno nad umirajočim očetom, da ubije Jakoba. Jakoba pa je ščitila mati in mu pomagala uiti.

Po nasvetu Rebeke je priporočil Izak Jakobu pred njegovim odhodom, da se napoti k njegovemu bratu Labanu in vzame njegovo hčerko za ženo. Tedaj ni dal Bog nobenega zakona, prepoveduje zakon bratrance s sestrino. Na poti v Haran k Labanu je Jakob počival in zaspal ter med spanjem sanjal. Običajno imajo sanje zelo majhno važnost, v bibliji pa se jim pripisuje velik pomen. V bibliji se sporoče nekatere važne in resne stvari v sanjah in to je modro, kajti ako bi ljudje bdeli in bili pri zdravem razumu in bi z

zdravimi čuti videli in slišali te stvari, bi bili brez dvoma odklonili te prikazni kot brezsmiselne in glupe. V sanjah pa so smatrali to vse za božjo resnico. Duhoven teme, hudič, učinkuje na ljudi proti bibliji tako globoko za belega dne, da morejo verniki samo v temi in v noči, ko so naše oči zaprte in ne delujejo naša čutila, videti in slišati te božje tajnosti in jih razumeti.

Jakob je videl v svojih sanjah lestvico, stoječo na zemlji in segajočo do nebes. Angeli božji so hodili gorindol po njej in nad njo je stal gospod. V indijskih templjih in v tajnih obredih boga Mitre se nahaja lestvica s sedmimi stopnjami, po kateri stopajo duhovi do nebes, a to je že stara stvar davno pred Jakobovo lestvico. Je li pogansko podalo osnovno misel za Jakobovo lestvico v sanjah? Nič ne ni nikjer videl Boga in Bog je nevidljiv, uči sv. pismo, ampak Jakob je videl Boga v sanjah. V istini, bile so vse le sanje. Ali v sanjah je govoril Bog Jakobu, svojemu ljubljencu. Ampak gotovo je bila tudi to sanjska prevara. Ubogi Jakob se je zbal, da bi gospod ne padel z vrha lestvice na njega. Vendar pa ta strah ni bil tako velik, da bi premagal Jakobovo dobičkalnost in grabežljivost in ga odvrgel, da ne napravi s gospodom napol obljubo napol pogodbo. Kajti Jakob je rekel: "Bo li Bog z menoj in me bo varoval na tem potovanju, mi da li kruha za lakoto in obleke za oedo in vrnem se li pokojno domu k svojemu očetu, tedaj bo gospod moj Bog."

Z Jakobovega govora moramo povzemati, da ni Jakob o gospodu vedel mnogo in da ga je hotel priznati za Boga samo tedaj, ako mu izpolni vse njegove želje, da pa bi ne hotel imeti nič opraviti z njim, ako Bog tega ne stori. Jakob je bil prekanjen kramarski žid, ki bi se bil z zaničevanjem posmehal Kristusovemu nauku: "ne skrbite za jutranji dan, kaj boste jedli in s čem se boste odevali."

Ko je sklenil to pogodbo, je potoval Jakob dalje in prišel k Labanu, pri katerem je stopil v službo. "Diamant reže diamant" bi mogli nazvati nadaljnjo pripovedko o tem, kako sta gospodarila skupaj Jakob in Laban.

Laban je imel dve hčeri, mlajšo Rahel, lepo in milo, in starejšo Lijo, ki je imela zamaglene oči. Jakob se je poudil služiti za lepo Rahelo sedem let, ali ko se je slavila svatba, je dobil mesto je medloko Lijo, kar pri svatbeni preskušnji in v nočni uri ni zapazil, dokler se ni zdanilo. Služil je torej dalje za Rahel in jo tudi dobil. Daljša njegova služba pri Labanu pa je bila sama zvijačnost, goljufija in prekanjenost. Jakob je poverjal Labanu njegov imetek. Laban pa je zlorabljal in zmanjševal Jakobovo mezdno. Če bi Jakob ne imel vedno gospodove pomoči pri rokah, bi se mu gotovo ne bilo posrečilo ogoljufati Labana, ali gospod, ki pravi: "ne želi si premoženja svojega bližnjega in kar je njegovega", je pritrjeval Jakobu in sleparsi njegovi goljufiji.

(Dalje prihodnjik.)

Po svetu.

Iz Ženeve (Švica) poročajo uradno, da je bila tam 7. t. m. konferenca med srbskim ministrskim predsednikom Pašićem in delegati Jugoslovanskega Narodnega Sveta v Zagrebu. Navzoči so bili dr. Korošec, dr. Čirgirić in dr. Čorović kot zastopniki jugoslovanske vlade in zraven je bil tudi dr. Trumbić, predsednik Jugoslovanskega odbora v Londonu.

Dogovorili so se, da se združijo s kraljevino Srbijo v eno nedeljivo državo vse pokrajine, ki so v kompaktnih masah naseljene s Srbi, Hrvati in Slovenci. Omenjeni delegatje iz Zagreba so predložili zahtevo, da srbska vlada in ostale zavezniške vlade pripoznajo sedanji Narodni Svet v Zagrebu kot najvišjo vladno oblast za srbsko-hrvatsko-slovenske dežele, ki so prej spadale k Avstro-Ogrski, dokler se ne izvrše potrebne formalnosti za združitev s Srbijo. Narodni Svet mora biti tudi vrhovni poveljnik nekdanje avstro-ogrške bojne mornarice. Dalje so zahtevali, da zavezniški pripoznajo jugoslovanske čete kot sobojno in prijateljsko armado. Pašić je bil pooblaščen, da predloži omenjene zahteve zavezniškim vladam, in Trumbić je bil pooblaščen, da zastopa jugoslovansko vladno pred zaveznički, dokler ne bo ustanovljen stalen in skupen organ diplomatičnega zastopstva. Pašić se je vdal zahtevam.

Konferenca je nadalje sklenila, da odpadejo vse stare politične in carinske meje med srbskimi, hrvatskimi in slovenskimi deželami. Kraljevina uprava v jugoslovanskih deželah ne bo spremenjena, dokler ustavodajna skupščina ne določi bodoče oblike.

Konferenca je sprejela tudi protest proti postopanju Italijanov na slovensko-hrvatskem ozemlju.

Po vestih iz Berlina so poljske čete zasedle Varšavo in razorožile Nemce. Mnogo nemških častnikov in civilnih Nemcev je bilo vrženih v zapor. Poljski so zasegli material nemške armade, pošto in brzojav ter razorožili nemško policijo v Varšavi. Grof Lerchenfeld, nemški civilni administrator v Varšavi, je pobegnil.

Iz Rige poročajo: Zastopniki Narodnih Svetov na Estonskem, Livonskem, Kurovskem in na otoku Osel so sklenili ustanoviti skupno baltičsko republiko.

Iz Bazla poročajo, da so socialisti zadnjo sredo priredili velike demonstracije pred zborniško palačo na Dunaju, kjer je bila kabinetna seja nove vlade. Izmenjanj je bilo nekaj streliv in dvajset oseb je bilo ranjenih. Na palači je bila razvi-

ta rdeča zastava z belo fliko v sredi, toda nekdo iz množice je odstranil bel privešek in ljudstvo je navdušeno pozdravilo rdečo zastavo. Socialisti so zasegli list "Neue Freie Presse", ki je takoj izšel v posebni izdaji z apalom za socialistično republiko po vzgledu nemške.

"Matin" piše, da mora Nemška Avstrija prevzeti del odgovornosti, ki jo ima Nemčija napram zaveznikom, ako se združi z nemško republiko.

Iz Pariza poročajo: Nemška revolucionarna vlada je poslala novo noto v Washington, v kateri se zahvaljuje Wilsonu za obljubo, da bo Amerika pošiljala živila v Nemčijo, in prosi, da se to izvrši čim prej mogoče, kajti potreba je velika. Obenem prosi nemška vlada, da naj Amerika hitro pošlje zastopnike v Haag ali katero drugo mesto, kjer se snidejo z Nemci in izdelajo načrt za dobavo živil.

Iz Pariza poročajo: Maršal Foch je v petek obvestil poveljništvo nemške armade, da pride v Spa ameriška komisija, ki sestoji iz šestih častnikov in devetnajstih vojakov pod vodstvom generala Rhodesa. Komisija se bo bavila z aranžiranjem zavezniške okupacije raznih nemških trdnjav v Alzaciji in Loreni.

Iz Londona poročajo: Zavezniška mornarica je priplula v Dardanele in se vsidrala v carigradski luki. Turško ljudstvo je z veseljem sprejelo zavezničke. Francoski pomorščaki so okupirali Aleksandrijo na obrežju Male Azije. Turške čete so zapustile Mozul in teritorij na Kavkazu.

Iz Kodanija poročajo: Gibanje za švedsko republiko narašča. Švedska vlada je po navodilu kralja Gustava obljubila sledeče reforme, da potolaži rebelno ljudstvo: volilna reforma, samovlada in parlamentarna kontrola zunanjih zadev. Socialisti so sklenili javen shod v Stockholmu, na katerem bodo predložili ljudstvu vprašanje republike. Ako ljudstvo glasuje, bo republika proglašena še tisti dan.

Iz Haaga poročajo: V soboto je bila ostra debata v spodnji zbornici holandskega parlamenta. Socialisti so zahtevali, da kraljica Vilijemina prostovoljno odstopi, dokler je ljudstvo ne prišli k temu. Peter-Toelstra, vodja socialistov, je zahteval informacije od vlade, kdaj pride objavljeni žrež iz Amerike. David Wykooop, revolucionarni socialist, je dejal, da se delavstvo pripravlja na generalno stavko in revolucijo, če se kraljična vlada ne poda izlepa.

Knez Jurij Lvov, predsednik prve provizorične revolucionarne ruske vlade, je prišel v petek v Washington. Še te dni bo imel sestanek s predsednikom Wilsonom.

Iz Stockholma poročajo, da je kralj Gustav pripravljen dovoliti ljudstvu, da s svojimi glasovi odloči, če hoče imeti republiko ali ne.

Iz Amsterdama poročajo: Prime Maks Badenski, bivši kancelar, se nahaja v Švici. Tja je obegnil tudi admiral Tirpitz. Veliko število nemških kapitalistov je pobegnilo v nevtralne države, medtem ko so drugi poslali čez mejo velike denarne svote v inozemske banke.

Po vestih iz Berlina so nemški revolucionarni pomorščaki potopili bojno ladjo "Wiesbaden", ki se ni hotela podati. 330 mož je izgubilo življenje.

Iz Amsterdama poročajo: Poljske čete so okupirale Poznanj (Posen), glavno mesto pruske Poljske.

Iz Berlina poročajo, da se je nova vlada organizirala in v večjem delu Nemčije je zavlada red. Večinski in manjšinski socialisti so si razdelili oblast, ali manjšinski socialisti so še zmiraj v manjšini. Večinska stranka je prevzela naloge organiziranja nemške republike.

Wolffova agentura javlja iz Berlina, da se je vrhovni poveljnik (general Hoffmann) nemške armade v Rusiji podal z vsem svojim štabom nemški revolucionarni vladi.

Iz Pariza poročajo: Več poslancev je predložilo resolucijo v zbornici, ki nalaga francoski vladi, da naj z drugimi zavezniškimi vladami izdelata načrt za kriminalno obravnavo proti vsem vladarjem, ki so povzročili svetovno vojno. Zaveznički imajo zahtevati izročitev Viljema Hohenzollerna in ostalih krivcev v svoje roke brez ozira, v kateri državi iščejo pribežališča.

Iz Amsterdama javljajo, da je bivši nemški kaiser izjavil, da ne mara, da bi znanja svet mislil, da je iz strahu pobegnil na Holandsko, temveč le zato, da ne bo s svojo prisotnostjo na nemških tleh oviral dela nove revolucionarne vlade.

Iz Amsterdama poročajo: Nemška vlada je izjavila, da skliče ustavodajno skupščino čim nastanejo ugodnejše razmere.

Po vestih iz Nizozemske je bivši kaiser prišel v pondeljek v grad Amerongen, ki mu je podeljen za bivališče, dokler ostane v Holandiji. Iz vlaka je stopil na postaji Maarne, kjer ga je čakal avtomobil poleg dolge vrste drugih avtomobilov za njegovo družbo. Z njim vred so prišli sledeči: Gen. von Plessen, lajt. gen. von Gotard, dvorni maršal von Platon, major general Litorf, major-general von Grimman, grof Moltke, ranocelnik Niester, major Hirschfeld in stotniki Isermann, Sess, Knauf, Schederberg in Grutsche. Na postaji je bila večja množica ljudstva, toda policisti niso pustili nikogar blizu. Viljem je imel na sebi sivo uniformo, toda brez kakkega reda na prsih. Hotel se je držati moškega in obraz je imel nategnjen v smeh, ki je pa bil kisel. Na postaji ga je sprejel grof Bentick, njegov stari prijatelj, ki je naredil globok poklon. Viljem je prišel na Holandsko pod imenom grof Hohenzollern in brez vsakega odpora se je podvrget odredbam interniranja.

Iz Kodanija javljajo, da se bivaša nemška cesarica s kronprincevo ženo, otroci in ostalimi ženskami cesarskega dvora še vedno nahaja v postdamski palači v Berlinu. Delavsko-vojaški svet je postavil močno stražo okrog palače, da se ženskam ne zgodi nič žalega in cesarica se je zahvalila revolucionarjem za varstvo.

Iz Londona poročajo: Angleški listi odločno zahtevajo, da se eks-kaiser izroči zaveznikom, ki ga bodo sodili zaradi njegovih zločinov.

Iz Pariza poročajo, da zahtevajo francoski socialisti, da se mora takoj odpraviti vojno pravo, ki kontrolira civilne zadeve, in da se nemudoma razpišejo volitve. Voditelji francoskih socialistov tudi zahtevajo, da mora biti delavski razred iz vseh prizadetih držav zastopan na mirovni konferenci in sklicati se jna mednarodni socialistični kongres ob času mirovne konference.

Ameriška vojaška preiskovalna komisija, ki se je pravkar vrnila iz dežel nekdanje Avstrije v Bern, poroča, da je položaj tankov obupen. Čete, ki se vračajo z bojišča, so preplavile vse kraje, in ker nimajo dovolj živeža, ga jemljejo s silo, kjer ga morejo dobiti. Vsi vlaki, po južni železnici so napolnjeni z vojniki, ki sede tudi na strehah. Zlasti trpe dežele blizu italijanske fronte (Kranjsko, Koroško in Primorje), ki so polne vojakov. — Tajnik avstrijskega Rdečega križa v Švici izjavlja, da je akutna lakota neizogibna, ako ne pride pomoč od zunaj v štirinajstih dneh.

Nova delavska stranka.

(Konec s 1. strani.)

ki so se organizirali, da uničijo avtokracijo, militarizem in gospodarski imperijalizem po vsem svetu, in povzročijo svetovno razoborožitev in javno diplomacijo z namenom, da ne bo več kraljev in vojn.

Program na glasovanju.

Konferenca je imela obširno razpravo o načrtu programa in ga je naposled soglasno odobrila. Predložil jo je vsem organizacijam, ki pripadajo Federation of Labor, da o njem razpravljajo in glasujejo. Če ga večina sprejme, kakor je pričakovati, se stranka ustanovi in nastopi že pri prihodnjih splošnih volitvah s svojimi kandidati. Predsednika chicške federacije imenujejo kot kandidata za župana v Chicagu.

Pomen nove stranke.

Program, ki je bil na zborovanju sprejet, je vjem z minimalnimi programi socialističnih strank v Evropi in obsega vse važne zahteve, na katerih uresničenje je v obstoječih razmerah mogoče misliti. Ustanovitev neodvisne delavske stranke na podlagi takega programa bi bilo po-

zdraviti, ker bi postala največ upanje, da se ameriško delavstvo osvobodi oblasti kapitalističnih in buržvaznih strank, kateri je doslej podvrženo.

Največja slabost ameriške Socialist Party je bila v tem, da ni imela zaslonbe v organiziranem delavstvu. Kar si je socializem pridobil prištevši v unijah, jih je stranka zadnji dve leti odpušila s svojo nesrečno politiko z ozirom na vojno. Upanje nekaterih njenih voditeljev, da jih je izgubila le začasno in da se po vojni vrnejo, je bilo prepričljivo in jasno je, da si je treba politično zaupanje strokovno organiziranega delavstva pridobiti na drug način, nego je postopala Socialist Party.

Na drugi strani je bila slabost ameriške Federation of Labor najbolj utemeljena v dejstvu, da ni imela nobene lastne politike, ampak je prepustila delavstvo vplivu kapitalističnih političnih bossov.

Z ustanovitvijo Delavske stranke bi se organizirano delavstvo lahko odtegnilo temu vplivu in naučilo misliti s svojo glavo. Taka stranka bi lahko dobila toliko prištevši, da bi njena moč res kaj tehtala in dosegla stvarne uspehe. A če se uredi program, ki je bil na zborovanju sprejet, so nadaljnemu napredku odprta vsa vrata. Ta pa drže potem v praktičen socializem.

Utrinki.

Z Dunaja poročajo: Bivši avstrijski cesar Karl je izdal v torek sledečo proklamacijo, s katero se je odpovedal prestolu:

"Odkar sem zasedel prestol, sem vedno skušal rešiti moje narode iz strašne vojne, za katero nisem jaz odgovoren. Napolnjen z veliko ljubeznijo do mojih narodov, ne maram, da bi moja oseba stala na poti njihovega svobodnega razvoja. Priznavam odklon Nemške Avstrije, da postane separatna država, toda nečem se udeleževati upravnih novih države in ravno tako odvezujem vse moje avstrijske ministre od vseh njihovih dolžnosti v nadi, da se bo moje nemško-avstrijsko ljudstvo složno organiziralo po novih razmerah. Vedno sem želel srečo mojim narodom in notranji mir je edini, ki začeli rane, katere je prizadela vojna. — Karl".

Iz Pariza poročajo: Leon Siben, državni pravnik prizivnega sodišča v Parizu, je imenovan za sodnega ravatelja v Alzaciji-Loreni. Poslanec nižje alzaško-lorenske zbornice so med vojno organizirali Narodni Svet in izvolili izvrševalni odbor, ki tvori provizorično vlado. Nemški poveljnik je po brezičnem brzojavu apeliral na francosko vlado, da naj pomiri prebivalstvo v Alzaciji in Loreni, ki se obnaša zelo sovražno na pram Nemcem.

Iz Berlina poročajo: Neodvisni socialisti v kabinetu nove nemške vlade predlagajo, da pridejo v zapor admiral Tirpitz, bivši mornariški minister in šef submariške kampanje, general Keim, vodja armadne lige, dr. Wolfgang Kapp, predsednik vsenemške domovinske stranske, admiral Holtzendorff, bivši cesarski kancelar, general Ludendorff in mnogi drugi militaristi. Ob enem zahtevajo socialisti, da se organizira posebno ljudsko sodišče, ki bo sodilo te osebe zaradi povzročitve vojne in oviranja mira.

Ameriški časnikar, ki je z italijanskimi okupacijskimi četami na slovenskem ozemlju, poroča iz Trsta:

Tukajšnji Slovenci, ki so v manjšini, se zelo boje, da jih Italijani oropajo njihovih svobod in njih edino upanje je, da se Amerika na mirovni konferenci potegne zanje. Protesti so na dnevnem redu in Italijani imajo mnogo sitnosti pri

naravnost čez Reno in v nekdanjo Avstrijo, kjer uredi vse potrebno za pošiljanje živil.

Ko so ponehale sovraštvo, je Bernard M. Baruch, predsednik vojnega industrijalnega odbora, naznanil, da je odpravljenih mnogo omejitev v proizvodnji in za stavbinska dela, ki so bila uvedena v vojnem času. Od časa do časa bodo odpravili še več omejitev, dokler se ne vrne popolnoma v normalne čase.

Omejitve za stavbinska dela so večinoma odpravljene, medtem ko so za druge industrijalne produkte kot na pr. za pasajirski avtomobile odpravljene le na polovico.

Mr. Baruch je izjavil: "Vojni industrijalni odbor je pričel danes modificirati omejitve, s katerimi je kontroliral ameriško industrijo v interesu narodnega vojnega programa."

Predsednik vojnega industrijalnega odbora pravi po teh besedah, da ima odbor namen odpraviti te omejitve stopnjevalje, da se dežela vrne v normalne razmere.

Priorna divizija je izdala okrožnico, v kateri pravi, kako da leš so te omejitve modificirane. Po tej okrožnici imajo občine in države pravico graditi ceste, mostove, naprave za kanalizacijo, bulevarde, igrišča in parke. Dovoljeno je graditi naprave za umetno namakanje in osuševanje zemljišč in izvrševati popravila na njih. Za njimi je naštetih cela vrsta stavbinskih del, za katera

okupaciji sosednih pokrajin. V drugih krajih, posebno na Reki, ki so tudi v manjšini, so oboroženi do zob in groze z vojno, če Italijani anektirajo mesto. Govori se tudi, da Jugoslovani nabirajo prostovoljce med Nemci za svojo armado.

Nekdanja avstro-ogrska flota je po večini v rokah Jugoslovancev; večji del mornarice je pred kratkim odplul pod belo zastavo pred otok Krk. Jugoslovani so voljni izročiti floto le Ameriki, ki jo naj drži, dokler mirovna konferenca ne sklene komu pripade.

Iz Amsterdam poročajo: Nemške čete v Beverloo (Belgija) so rebelirale zadnje nedelje in paradirale z rdečo zastavo po mestu. Ko je prišel v mesto drugi oddelek vojakov, ki so se zbirali podpirali kajzerja, je nastala med njimi in rebeli vroča bitka. Kajzerjevi so bili premagani in pobegnili so čez mejo na Holandsko, kjer so bili razoroženi v pondeljek. V nedeljo zvečer je bilo slišati grmenje topov na nemških tleh in z meje poročajo, da so se spopadli rebeli in lokalni topničarji.

Iz Amsterdam poročajo: Vesti iz Berlina kažejo, da je sedanja revolucionarna vlada čvrsta v sedlu in da je nevarnost boljševizma za enkrat odstranjena. Večinski in zmerinski manjšinski socialisti so povsod na krmilu in radikalnejši elementi pod vodstvom Liebknechta, Dittmanna, Mehringa in Roze Luksenburgove so v ozadju. Liebknecht je bil popolnoma ignoriran pri sestavi nove vlade in po nekem poročilu je bila Roza Luksenburgova, katere je bila v začetku revolucije izpuščena z Liebknechtom vred iz ječe — zadnji teden aretirana vsled nekega hujkajočega govora.

Delavsko-vojaški sveti so sklenili oddržati staro armado namesto civilne rdeče garde kolikor je potrebna za vzdrževanje reda.

Ebert, ki se zdaj naziva provizorični predsednik nemške federativne republike, je izjavil zadnji četrtlet na javnem shodu: "V šestih ali osmih tednih je bodočnost demokratične Nemčije zagotovljena, če bomo neumorno nadaljevali z začrtanim delom; ako se pa našim nasprotnikom posreči zanetiti anarhijo, tedaj bodo diktirali razmere, ki uničijo politično življenje v Nemčiji."

so odpravljene omejitve. Gradnja in popravila se smejo bolnišnice in cerkve, če troški ne presega 25.000, in navadne hiše, ako stroški ne znesejo nad \$10.000. Dograditi se smejo poslopja, ki so jih pričeli graditi pred 3. septembrom 1918.

S tem, da so odpravljene omejitve za stavbinska dela, je dovoljeno proizvajati stavbinski material: opeko, cement, apno, strešnike in stavbinski les.

Živilski upravitelj Hoover je podal izjavo, da se ne more pričakovati, da vsled podpisane premirja takoj padejo živilske cene. Mr. Hoover je dejal, da stopamo s koncem vojne v novo gospodarsko dobo in da je nemogoče pričakovati takojšnjega učinka na cene. Cene nekaterih živil pojdejo mogoče navzgor, druge bodo pa padle. Morje bo svobodno in lahko bo dovažati živila iz zalag južne polovice sveta in vzhoda na trg. Množina živeža, ki ga morajo dati Združene države, se ne bo spremenila, lahko se pa dogodi, da pojde sedaj tistega živeža mnogo manj iz Ameriki, ki ga je šlo do sedaj največ, drugega pa več, ki ga je odhajalo malo na svetovni trg.

Po izjavi Hooverja ostane živilska uprava, dokler traja premirje. Profitiranje bodo ravnatko zasledovali in kaznovali. Po njegovi sodbi bodo z embargom preprečili, da ne izvozijo vsega živeža v Evropo. Vlada bo v bodoče ravnatko nastopila proti spekulantom z živila kot do sedaj

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Izborno mazilo.

Ako vas tare revmatizem, protin in nevralgija, potrebujete kako dobro olje, s katerim se mazate zunanje. To zdravilo rabite morda že takoj: poskusite ga in se boste prepričali o njegovi izbornosti. Ni vam treba odlašati. Vzemite.

Severa's Gothard Oil

(Severova Gothardska olja), katero ne potrebuje nikakega posebnega pripravlila. To zdravilo se samo pripravlja kot najboljši liniment za take bolezni. Izborno zdravilo, ako imate okorele mišice in sklepe, kakor polkoble, in vsakokratne druge bolezni na telesu. Vzemite ga, kadarkoli je vam treba kakakega mazilnega krepčila. Prodaja se v vseh lekarnah. Cena 30 in 60c.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelniki.

Pravilna preiskava brezplačna — plačati je le zdravilo. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga določa bolniki naj pišejo slovensko.

ANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je nadzorstvo "Clearing House". Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoru in nadzorniku tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci antitona preidejo stanje vsake banke. Vse gotovino prestejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so založeni v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakor slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, razkrijmo, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima zlednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je to banki, ki je članica te zveze, že to dobi jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, vamo in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojne, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet deljilnih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bondov.

J. J. Stepien
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš boljši denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da hste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsekdo mora paziti in hraniti, če je to je edini pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date na stran, se lahko vna kot itemeljni kamen poslednjega, za katerim vaši stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Znao do znan je pogled: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez počeka ni nikdar ničesar. Zatorej pridite vrgati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga ne izgubite v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolara dobiti vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajamo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem dobre hranilne prostore.

Sprejemamo upise za potopredno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Kapital, vloga in prebitok znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Previdne gospodinjje

Imajo doma vedno eno steklenico

Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za virenje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, zmrzaljenosti itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

35c in 65c, v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

LOUIS RABSEL

SHAJALIŠČE SLOVENCŮ.

NA 460 GRAND AVE.,

KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za

privatnike in društva. Sprejemamo

narčila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene

in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

SLOVENCŮ

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE POD-

PORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta".

List stane za celo leto \$3.00,

pol leta pa \$1.50.

Vstanjajte nova društva. De-

set članov(ie) je treba za novo

društvo. Naslov za list in za taj-

ništvo je: 2657 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce.

"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue.

CHICAGO, ILL.

Cenike prejaete zastonj.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

321 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povljanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo cene nekako povzpeti. Vsek prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okoliščini. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žlodu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti žledece in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen breg zlovtvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakokratne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rdeče vino. V zadevi zabasnosti, neprehranosti, glavobola, polglavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v žledenih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob spremembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vace, koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otreplosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za dženjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstna in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje gela in ust; isto tako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejšo nagrado so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.